

Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

LAPSIVAIKUTUSTEN
ARVIOINTI

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

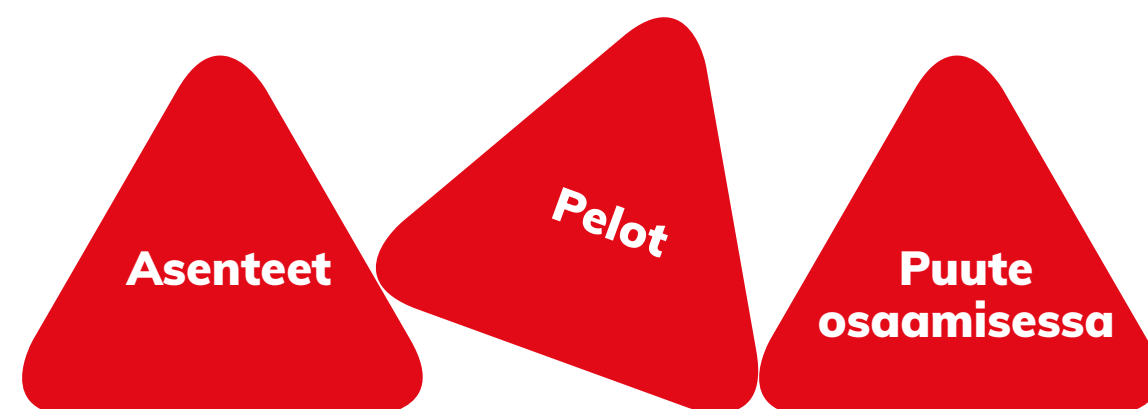
Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

TUNNISTA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMISTA EDISTÄVÄT JA ESTÄVÄT TEKIJÄT

Ole tietoinen
lapsivaikutusten arviointia
estävistä ja edistävästä
tekijöistä.

Hyödyn
tunnistaminen

Kokemusten
ja osaamisen
jakaminen

Kokeilukulttuuri

Dokumentointi

Tukevat
käytännöt

Sitoutuminen

Strateginen
suunnitelmallisuus

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN EDISTÄVIEN TEKIJÖIDEN TARKISTUSLISTA

Strateginen suunnitelmallisuus:

- Onko lapsivaikutusten arviointi kirjattu kunnan / maakunnan strategiaan?
- Onko lapsivaikutusten arviointi ohjeistettu päätöksenteon eri tasoilla?
- Onko lapsivaikutusten arviointi kunnan / maakunnan henkilöstön koulutussuunnitelmissa?

Sitoutuminen:

- Ovatko kunta-/maakuntapäätäjät ja johtavat viranhaltijat ovat sitoutuneet lapsivaikutusten arvioinnin tekemiseen?
- Onko henkilöstö koulutettu vaikutusten arvioimiseen?
- Onko määritelty, miten lapsivaikutusten arviointi on osa eri toimijoiden työtä?

Tukevat käytännöt:

- Onko toimijoilla mahdollisuus keskustella lapsikäsituksesta?
- Onko lapsivaikutusten arvioinnille ohjeistus?
- Onko arvioinnin tekemiselle varattu aikaa?
- Onko lapsivaikutusten arviointi yhdistetty osaksi muuta ennakoarviointia?
- Osataanko olemassa olevaa tietoa hyödyntää?
- Onko olemassa vakiintuneet toimintatavat lasten ja nuorten näkökulmien kuulemiseen sekä lasten, nuorten ja päättäjien vuorovaikutukseen?
- Osataanko tunnistaa lasten moninaisuus ja se, että päätökset vaikuttavat eri lapsiryhmiin eri tavoin?

Dokumentointi:

- Onko lapsivaikutusten arvioinnissa saadut tiedot dokumentoitu?
- Onko dokumentointi yhtenäistä?
- Ymmärretäänkö, että tieto kumuloituu ja tämä helpottaa myöhempien lapsivaikutusten arviointien tekemistä sekä päätöksentekijöiden työtä?

Kokeilukulttuuri:

- Rohkaistaanko kokeilemaan ja harjoittelemaan lapsivaikutusten arvioinnin tekemistä?

Kokemusten ja osaamisen jakaminen:

- Jaetaanko kokemuksia ja esimerkkejä?
- Onko nimetty 'konsultatiorohkeus', jolta voi pyytää neuvoja?
- Onko tehty arvioinnit julkaistu?

Hyödyn tunnistaminen:

- Ymmärretäänkö, että lapsivaikutusten arviointi lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä?
- Ymmärretäänkö, että lapsivaikutusten arvioiminen helpottaa päättäjien työtä, sillä päättäjät saavat lisää tietoa päätöksenteon tueksi?
- Osataanko lapsivaikutusten arviointia hyödyntää pohtimalla ennakkoon päätöksestä mahdollisesti lapsille aiheutuvien negatiivisten vaikutusten lieventäviä keinoja?

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN ESTÄVIEN TEKIJÖIDEN TARKISTUSLISTA

Asenteet:

- △ Lapsiin kohdistuvia vaikutuksia ei nähdä tarpeellisena arvioida.
- △ Lapsen oikeuksiin liittyviä asioita ei nähdä omaa työtä koskevaksi.
- △ Lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuva toimintakulttuuri koetaan liian isoksi muutokseksi nykyiseen toimintaan.
- △ Lapsia ei nähdä aktiivisina oikeuksien haltijoina ja toteuttajina.

Pelko, että:

- △ Lapsivaikutusten arviointi tehdään väärin.
- △ Lapsivaikutusten arviointi on liian työläs. prosessi ja lisää viranhaltijoiden työtä.
- △ Byrokratia lisääntyy.
- △ Lapsivaikutusten arvioinnilla otetaan valta pois luottamushenkilöiltä.

Osaamisen puute:

- △ Ei tiedetä, miten lasten näkemyksiä voi selvittää.
- △ Ajatellaan, että lapsivaikutusten arviointi koskee vain esityksiä tai asioita, jotka aiheuttavat haittaa lapsille.
- △ Hyötyjä ei tunnusteta.

Tiedon puutetta:

- △ Ei tiedetä, mitä lapsivaikutusten arviointi on, miten se tehdään ja mistä aloitetaan.
- △ Ei tiedetä, missä asioissa lapsivaikutusten arviointia tulee tehdä.
- △ Lapsen oikeuksia ei tunneta.

Työkalut puuttuvat:

- △ Ei löydy esimerkkejä.
- △ Ei osata soveltaa valmiita LAVA-malleja.

Puutteet prosesseissa:

- △ Yhteistyö eri asiantuntijoiden ja toimialojen välillä koetaan haasteellisena.
- △ Ei tunneta tai arvosteta toisen toimialan asiantuntijuutta.
- △ Vaikutuksia arvioidaan liian myöhään tai muodon vuoksi.
- △ Vaikutusten arviointia tehdään, mutta tuloksia ei julkaista.
- △ Tehtyjä arviointeja ei dokumentoida, jolloin tieto ei kumuloidu.
- △ Lapsivaikutusten arvioinnin dokumentit eivät ole päättäjien saatavilla.
- △ Arvioinnin tuloksilla ei koeta olevan päätöksenteon kannalta merkitystä.
- △ Valmistelulle on varattu liian lyhyt aika.
- △ Vaikutuksia arvioidaan, mutta arvioinnin tuloksia ei hyödynnetä päätöksenteossa.
- △ Seuranta lapsivaikutusten arvioinneista ei toteuteta.

Resurssien puute:

- △ Vaikutusten ennakoarviointiin liittyviä velvoitteita ja kohteita on liikaa eikä arviointeja osata yhdistää järkevällä tavalla.
- △ Työaikaa on vaikea saada riittämään arviointiin.

Henkilösidonnaisuus:

- △ Lapsivaikutusten arviointi on riippuvainen yksittäisten työntekijöiden kiinnostuksesta asiaan.

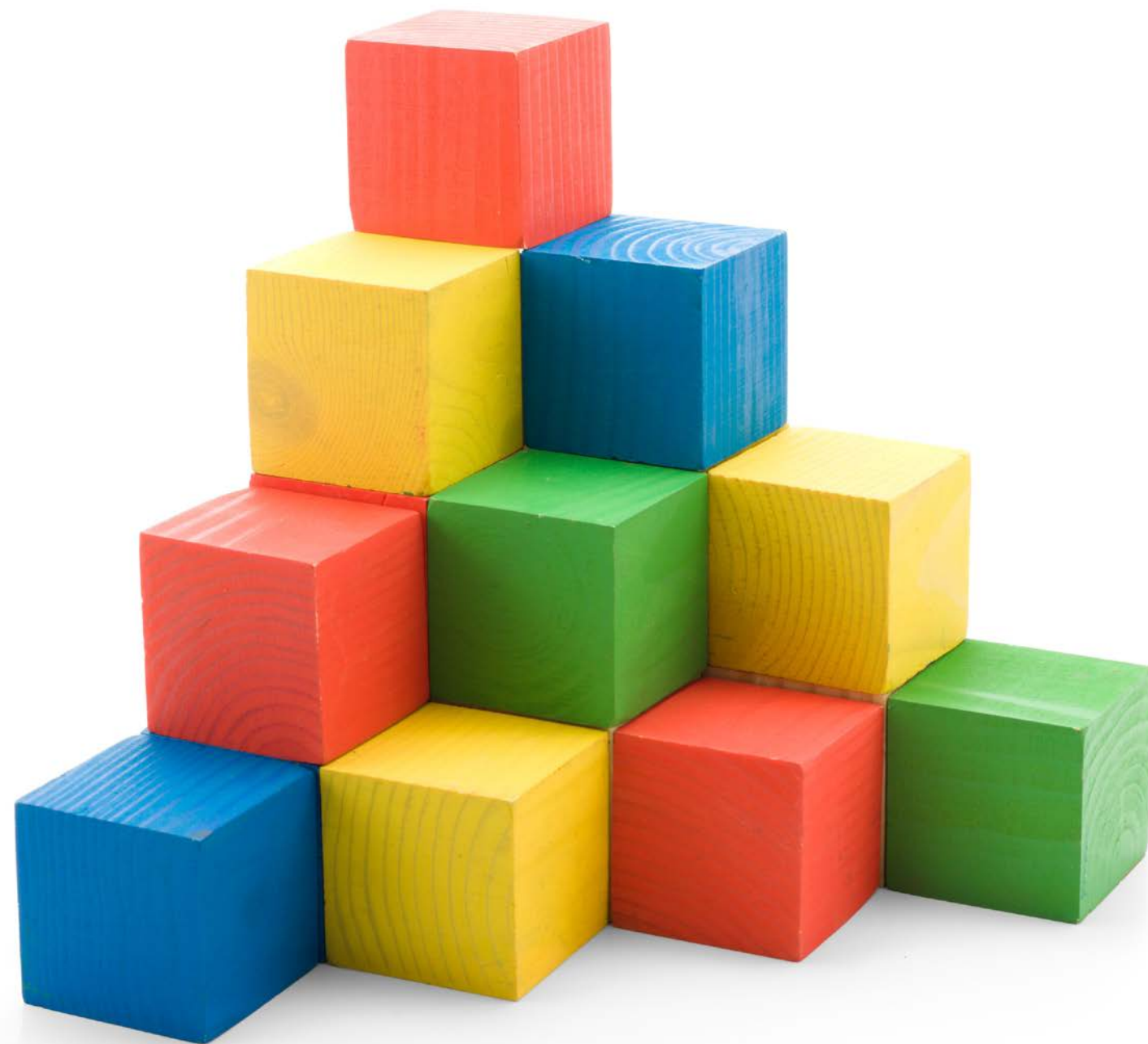
Kilpailevat intressit:

- △ Lasten edun ohi menee muita arvoja tai asioita.
- △ Vallalla on vastakkainasettelu: miksi juuri lapset eivätkä esimerkiksi vanhukset arvioinnin kohteena?
- △ Vaihtoehdottomuuden retoriikka: miksi tehdä lapsivaikutusten arviointia, kun ei ole kuin yksi vaihtoehto päättää asioista?
- △ Jos lapsivaikutusten arvioinnilla ei saada kaikkia "miellyttäviä" tuloksia, koetaan lapsivaikutusten arviointi hyödyttömänä.

Yhteisen näkemyksen puute, ei ymmärretä että:

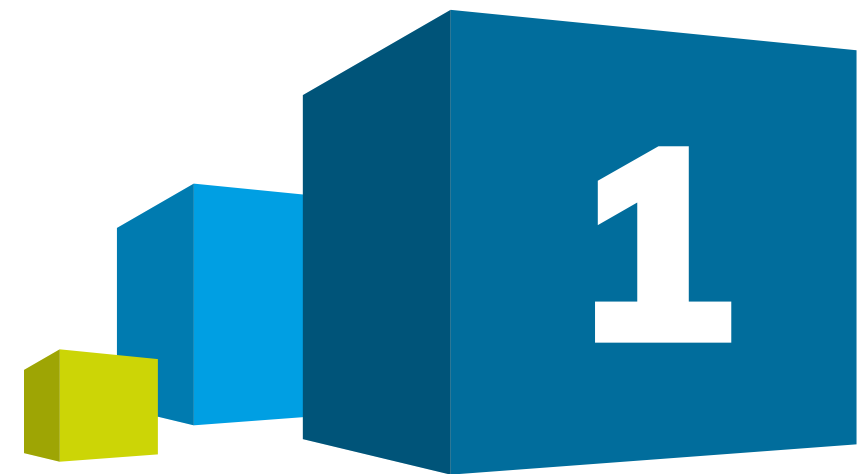
- △ Lapsivaikutusten arviointi on prosessi ja yhdessä tekemisen tapa.
- △ Lapsivaikutusten arviointi ei ole nopeasti yhden ihmisen täytettävä lomake.
- △ Kyse on lapsen oikeuksista, kuulluksi tulemisesta ja arvostavasta kohtaamisesta.

NÄIN TEET LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTIA

- 11** Seuraa millaisia vaikutuksia päätöksellä / toiminnalla on lapsiin
- 10** Tiedota päätöksestä
- 9** Esittele arvioinnin tulokset päätöksentekijöille ja päätöksen tekeminen
- 8** Dokumentoi
- 7** Punnitse hyödyt ja haitat
- 6** Tunnista ennakkotiedon perusteella lapsiryhmät, joihin kohdistuu negatiivisia vaikutuksia
- 5** Kokoa ja analysoi kaikki tieto
- 4** Osallista lapset ja muut osalliset arvioinnin tekoon
- 3** Määrittele arvioinnin laajuus ja menetelmät
- 2** Tunnista milloin lapsivaikutusten arviointia tarvitaan
- 1** Luo perusta lapsivaikutusten arvioinnille

Luo perusta lapsi- vaikutusten arvioinnille

Varmista sidosryhmien sitoutuminen

Tunne lainsäädäntö, johon lapsi-
vaikutusten arviointi perustuu

Luo perusta lapsivaikutusten arvioinnille

Varmista sidosryhmien sitoutuminen

Varmista, että sidosryhmät (kunta- ja maakunta-päätäjät / luottamushenkilöt, johtavat viranhaltijat, lasten parissa työskentelevät) tietävät, miten lapsivaikutusten arviointia tehdään ja mitkä sen tavoitteet ovat.

Sovi sidosryhmien kanssa yhdessä siitä, miten lapsivaikutusten arvioinnista viestitään kuntalaisille/asukkaille, niin lapsille kuin aikuisille. Viestintävälineinä voivat olla esimerkiksi kuulemistilaisuudet, tiedotteet, verkkoviestintä, sometus.

Tunne lainsäädäntö, johon lapsivaikutusten arviointi perustuu

Lapsen oikeuksien sopimus (SopS 59 ja 60/1991)
Lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä.

Perustuslaki 2 § kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen.

Perustuslaki 6 §:n 3 mom: Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastavasti.

Perustuslaki 14 §:n 4 mom: Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Perustuslaki 20 §:n 2 mom: Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon.

Kuntalaki velvoittaa kuntia pitämään huolta siitä, että kuntalaisilla on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Maakuntalaki velvoittaa maakuntia pitämään huolta siitä, että maakunnan asukkailla on edellytykset osallistua ja vaikuttaa maakunnan toimintaan.

Hallintolaki 31 §: Viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

Hallintolaki 41 §: Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten (asianosaiskuulemisesta on oma säännöksensä) elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Terveydenhuoltolaki 11 §: Kunnan ja sairaanhoitopiirin on päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin (ennakkoarviointi).

Terveydenhuoltolaki 12 §: Kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. (seuranta-arviointi)

Sote-järjestämislakiehdotuksen 7 §:n 2 mom. (HE 15/2017): Päätösten vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon kunnan eri toimialojen päätöksenteossa. (ennakkoarviointi)

Sote-järjestämislakiesityksen 7 §:n 1 mom: Kunnan edistäessä asukkaitensa hyvinvointia kuntalain 1 §:n mukaisesti, sen on seurattava asukkaitensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin.

Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain. Lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava hyvinvointikertomus. (seuranta-arviointi)

Sote-järjestämislakiehdotuksen 8 § (HE 15/2017): Maakunnan on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen. (ennakkoarviointi)

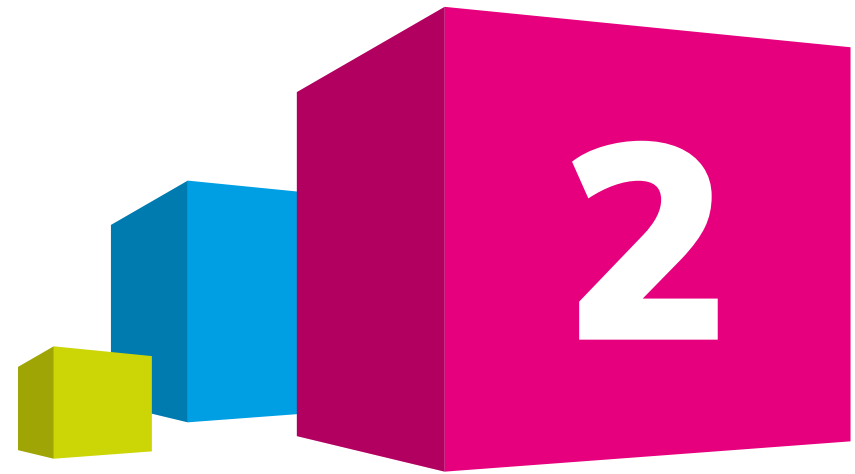
Sote-järjestämislakiesityksen 8 §: Maakunnan on valmisteltava omalta osaltaan valtuustolleen valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. (seuranta-arviointi)

Maankäyttö- ja rakennuslaki 9 §: Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.

Varhaiskasvatustalaki 9 b §: Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Perusopetuslaki 21 §: Opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Vastaava säännös lukioiden osalta on **lukiolain 16 §:ssä** ja ammatillisen koulutuksen osalta **ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 126 §:ssä**.

Tunnista milloin lapsivaikutusten arviointia tarvitaan

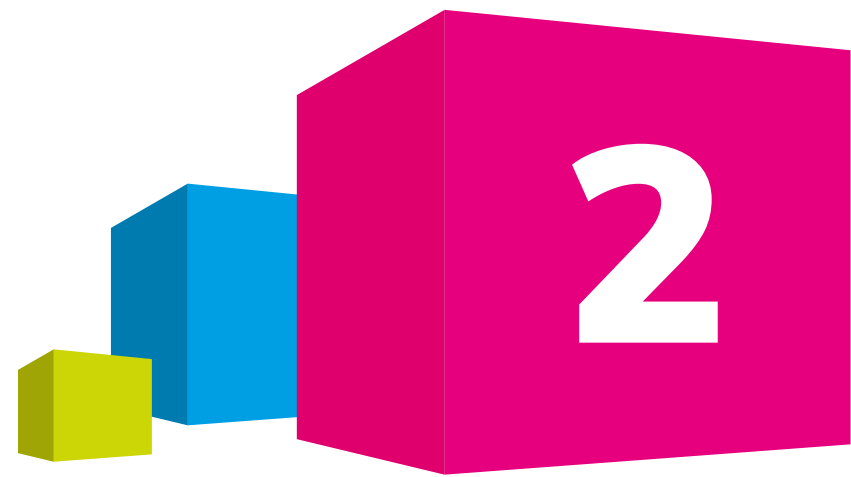
Arvioi, ketä päätös / asia / toiminta koskee

Kartoita millaista lapsiryhmää asia koskee

Tunnista milloin lapsivaikutusten arviointia tarvitaan

Koskeeko päätös / asia / toiminta:

Suoraan 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria,
esimerkiksi lähipalveluita, varhaiskasvatusta, lasten
ja nuorten koulutusta, lasten, nuorten ja lapsiperhei-
den sosiaali- ja terveystalveluita, lasten ja nuorten
harrastustoimintaa, joukkoliikennettä, kevyen liiken-
teen väyliä tai lasten ja perheiden toimeentuloa
→ tee lapsivaikutusten arviointi

Epäsuoraan 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria,
esimerkiksi aikuisten päihde- ja mielenterveys-
palveluita
→ arvioi tilannekohtaisesti lapsivaikutusten arvi-
oinnin tarpeellisuus

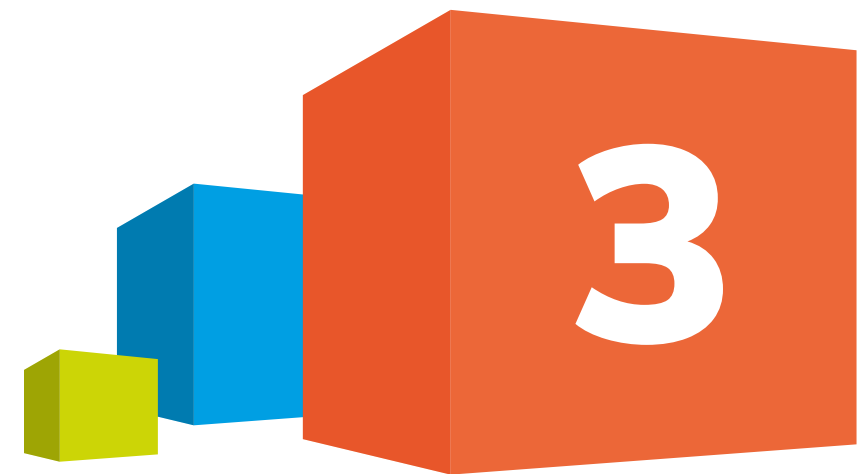
Isoa joukkoa 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria,
esimerkiksi varhaiskasvatuksen palveluverkkoa, kou-
luverkkoa tai lasten ja nuorten sosiaali- ja terveystal-
veluiden järjestämistä koskevat asiat
→ tee lapsivaikutusten arviointi

Pientä joukkoa 0–18-vuotiaita lapsia tai nuoria,
mutta lapsen hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä
asiaa (esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoi-
mien toteutusta koskevat asiat)
→ tee lapsivaikutusten arviointi

**Haavoittuvassa asemassa olevia 0–18-vuotiai-
ta lapsia tai nuoria,** esimerkiksi vammaisia, kodin
ulkopuolelle sijoitettuja tai maahanmuuttajalapsia
ja -nuoria
→ tee lapsivaikutusten arviointi

Tee lapsivaikutusten arviointi myös silloin,

- kun asia on uusi, eikä valmiita malleja ole
- kun päätös on vaikea tai mahdoton perua
tai korjata
- kun asia on kiistanalainen ja sen ennakoidaan
saavan paljon huomiota ja herättävän
ristiriitaisia tulkintoja
- kun päätöksen vaikutukset ovat pysyviä tai
pitkäkestoisia
- kun asia on osa laajempaa vaikutusketjua
tai -verkkoa
- kun asialla on yhteisvaikutuksia muun
valmisteilla olevan tai voimassa olevan
pätöksen / toiminnan kanssa

Määrittele arvioinnin laajuus ja menetelmät

Valmistele, suunnittele, mieti

Määrittele arvioinnin laajuus ja menetelmät

Valmistele isossa asiassa laajempi arvio

Jos esim. koskettaa koko kaupungin lapsia tai ikäluokkaa, hahmotetaan lasten näkökulmia mm:

- Keräämällä olemassa olevaa tietoa
- Esimerkiksi opiskeluhoitoa kehitettäessä voidaan hyödyntää kouluterveyskyselyn alueellisia tuloksia opiskeluhoitoon saatavuudesta sekä lasten ja nuorten tuen tarpeista.

Valmistele pienessä mutta merkittävässä asiassa rajatumpi arvio, joka koskee tiettyä lapsiryhmää.

Esimerkiksi jos diabetespoliklinikka suunnitellaan siirrettäväksi toiseen kaupunkiin, selvitetään mitkä ovat vaikutukset diabetesta sairastaviin lapsiin. Selvitä, miten tavoitetaan kohderyhmän lapset. Hyödynnä näiden lasten parissa työskentelevien asiantuntijamusta, lapsia voidaan kuulla esimerkiksi vertaistukiryhmissä.

Suunnittele menetelmät: miten ja mistä keräät tarvittavan tiedon?

Kartoita olemassa oleva tieto, jota voi hyödyntää arvioinnissa. Esimerkiksi THL:n toteuttama Koulu-terveyskysely (<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia>), pienten lasten terveys- hyvinvointi- ja palvelut LTH-tiedonkeruu sekä muut tilastot, tutkimukset, paikalliset kyselyt ja kartoitukset.

Suunnittele täydentävät tarvittavat tietolähteet ja lasten kuuleminen.

Mieti miten esität arvioitavan asian niille lapsille joita asia koskee lasten iän ja kehitystason mukaisesti.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi mutta myös oikeus saada tietoa itseään koskevissa asioissa. Lapsilta ei vain kysytä mielipiteitä, vaan heille myös kerrotaan millaisesta päätettävästä asiasta on kyse, miten se koskee lapsia ja millaisia näkökulmia aikuisten on huomioitava asiasta päätettäessä.

Osallista lapset ja muut osalliset arvioinnin tekoon

Kuuntele lapsia ja mahdollisesti
muuta osallisia

Osallista lapset ja muut osalliset arvioinnin tekoon

Kuule lapsia ja mahdollisesti muita osallisia

Mahdollisia kuultavia lapsiryhmiä ovat esimerkiksi nuorisovaltuusto, lapsiparlamentti, kokemusasian-tuntijat, oppilaskunnan hallitukset, tuki- ja kummi-oppilaat, varhaiskasvatusryhmät, luokat, koulut ja harrasteryhmät.

Aina ei tarvitse lasten erikseen kuulemista, vaan voidaan hyödyntää olemassa olevaa lapsilta saatua tietoa.

Kuule tarpeen mukaan myös muita ryhmiä. Mahdollisia kuultavia ryhmiä ovat esimerkiksi tapauksesta riippuen esimerkiksi lasten vanhemmat tai lasten kanssa työskentelevät aikuiset.

Valitse kuulemisen tavat sen mukaan, keitä lapsia tai mitä lapsiryhmiä asia koskee. Esimerkiksi, jos asia koskee diabetestä sairastavia lapsia tai lastensuojelussa olevia lapsia, kuullaan heitä palveluiden käyttäjinä eikä esimerkiksi nuorisovaltuustoa.

(EOAK/6196/2017: On syytä huomioida, että pelkkiä edustuksellisia kuulemisrakenteita käytämällä jää niiden oman toiminnan varaan, kuinka laajasti lasten ja nuorten kuuleminen lopulta toteutuu. Kannanotto kokonaisuudessaan: [http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereopaa&\\${BASE}=ereopaa&\\${THWIDS}=0.43/1525446283_18233&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereopaa&${BASE}=ereopaa&${THWIDS}=0.43/1525446283_18233&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Käytä lasten kuulemisessa esimerkiksi näitä menetelmiä: sadutus, piirtäminen ja kerronta, valokuvaaminen ja kerronta, toiminnalliset menetelmät, kirjoittaminen, lomakekysely, ryhmäkeskustelut.

Mieti, miten olet vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Miten selität lapselle miksi heitä kuullaan, miten kerrot asian sisällöistä ja miten lasten näkökulmat saadaan esiin? Usein aikuisille suunnatut toimintatavat eivät sovellu lapsille ja siksi on tärkeää etsiä lapsilähtöisiä kuulemisen menetelmiä.

Toteuta kuulemiset siten, että lapset pääsevät pohtimaan heihin kohdistuvia vaikutuksia valmisteilla olevassa päätöksessä tai toiminnassa. Mahdollista kuulemisissa, että lapset voivat tuoda esiin myös uusia ratkaisuvaihtoehtoja ja ideoita.

- Esimerkiksi, jos diabetes ppkl päätetään siirtää toiseen kaupunkiin, millä tavoin lapset voivat olla kontaktissa henkilökuntaan.

Linkkejä lasten osallistamisen menetelmiin:

MLL:n aineistot ammattilaisille:
<https://www.mll.fi/ammattilaisille/ammattilaisten-aineistot/>

KIRKKO: Välineitä lasten ja nuorten mielipiteiden selvittämiseen ja tiedon keräämiseen
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F9CD3CD4A734B-90FC2257E51003E49D2/\\$FILE/V%E4lineit%E4%20lasten%20ja%20nuorten%20mielipiteiden%20selvitt%E4miseen%20ja%20tiedon%20ker%E4%E4mi-seen.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F9CD3CD4A734B-90FC2257E51003E49D2/$FILE/V%E4lineit%E4%20lasten%20ja%20nuorten%20mielipiteiden%20selvitt%E4miseen%20ja%20tiedon%20ker%E4%E4mi-seen.pdf)

Kokoa ja analysoi kaikki tieto

Kokoa tieto ja analysoi yhdessä
muiden kanssa

Kokoa sekä aiempi että kuulemisten kautta saatu tieto

Kokoa sekä aiempi että kuulemisten kautta saatu tieto, joka liittyy valmisteilla olevaan asiaan. Jos mahdollista, ota tietojen kokoamiseen ja analysoimiseen mukaan monialainen eri asiantuntijoista koostuva ryhmä. Kannattaa hyödyntää kuntien / maakuntien olemassa olevia ryhmiä.

Ota tulosten tulkintaan mahdolli- suuksien mukaan lapset

Ota tulosten tulkintaan mahdollisuuksien mukaan lapset, esimerkiksi koululuokka, oppilaskunnan hallitus, kokemusasiantuntijat tai nuorisovaltuusto.

Tunnista ennakkotiedon perusteella lapsiryhmät, joihin kohdistuu negatiivisia vaikutuksia

---

Kiinnitä arvioinnissa huomiota erityisryhmiin

Varmista päätöksenteon vaikutukset

Tunnista ennakkotiedon perusteella lapsiryhmät, joihin kohdistuu negatiivisia vaikutuksia

Kiinnitä arvioinnissa huomiota erityisryhmiin

Kiinnitä arvioinnissa erityistä huomiota heikommassa asemassa oleviin lapsiryhmiin, esimerkiksi vammaisiin tai muutoin toimintarajoitteisiin lapsiin, vähemmistöryhmiin kuuluviin lapsiin, kodin ulkopuolelle sijoitettuihin lapsiin, vähävaraisissa perheissä eläviin lapsiin. Tunnista, haittaako päätös / toiminta jonkin lapsiryhmän hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista.

Varmista, että päätöksenteossa voidaan ennakolta tunnistaa mahdolliset lapsiin kohdistuvat negatiiviset vaikutukset. Pohdi, voidaanko haittoja lieventää.

- Esimerkiksi subjektiivisen varhaiskasvatus-oikeuden rajaaminen: miten voidaan lieventää haittoja, joita voi kohdistua rajatun päivähoito-oikeuden piirissä oleviin lapsiin?

Punnitse hyödyt ja haitat

Tunnista, vastaa, huomioi

Punnitse hyödyt ja haitat

Tunnista eri päätösvaihtoehtojen / toiminnan hyödyt ja haitat

Kirjaa havainnot ja tee niiden perusteella kokonaisarvio eri vaihtoehdoista. Kokonaisarviossa eri vaikutuksia ja niiden merkittävyyttä punnitaan kokonaisuutena ja suhteessa toisiinsa. Punninnan perusteella laaditaan suositukset jatkovalmistelua ja päätöksentekoa varten. Suositukset voivat sisältää myös parannusehdotuksia tai vaihtoehtoisia esityksiä.

Vastaa kysymykseen: miten päätös / toiminta voidaan toteuttaa lasten kannalta parhaalla mahdollisella tavalla?

Listaa eri vaihtoehdoista hyvät/neutraalit/kielteiset vaikutukset. Mieti, miten hyviä vaikutuksia voisi vahvistaa ja huonoja vaikutuksia poistaa tai ainakin lieventää.

Ota huomioon ainakin nämä näkökulmat:

- yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys (LOS 2 artikla),
- lapsen edun ensisijaisuus (LOS 3 artikla),
- lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (LOS 6 artikla),
- lapsen oikeus tulla kuulluksi (LOS 12 artikla)

Vaikutukset ovat merkittävyydeltään erilaisia, vaikutukset voivat myös olla erilaisia eri kohde-ryhmille.

Dokumentoi

Tehokas dokumentointi

Dokumentoi lapsivaikutusten arvioinnista saatu tieto. Hyvä dokumentointi helpottaa seuraavia lapsivaikutusten arviointien toteutusta. Dokumentointia helpottaa esimerkiksi Kuntaliiton EVA sähköinen työkalu.

Esittele arvioinnin tulokset päätöksentekijöille ja päätöksen tekeminen

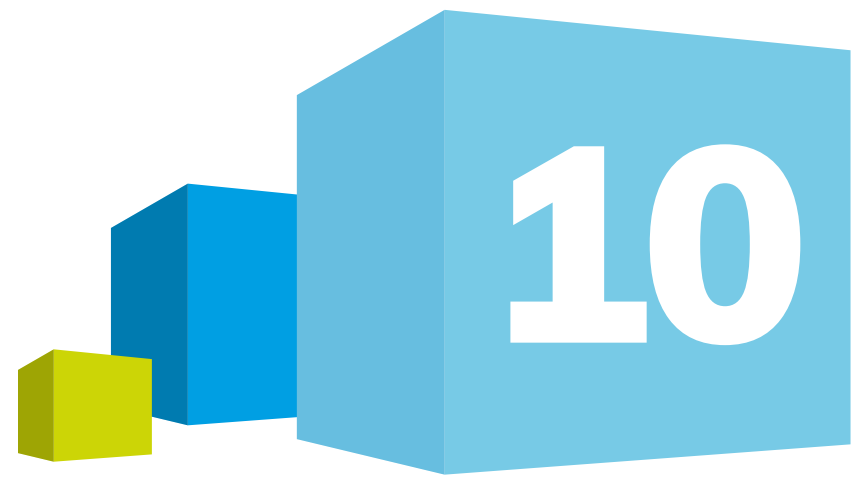

Tunnista vaikutukset

Esittele päätöksentekijöille, millaisia lapsiin kohdittavia vaikutuksia on tunnistettu ja mitä suosituksia arvioinnissa annetaan päätöksentekoa varten, jotta päätöksenteossa voidaan ottaa huomioon arviointitieto.

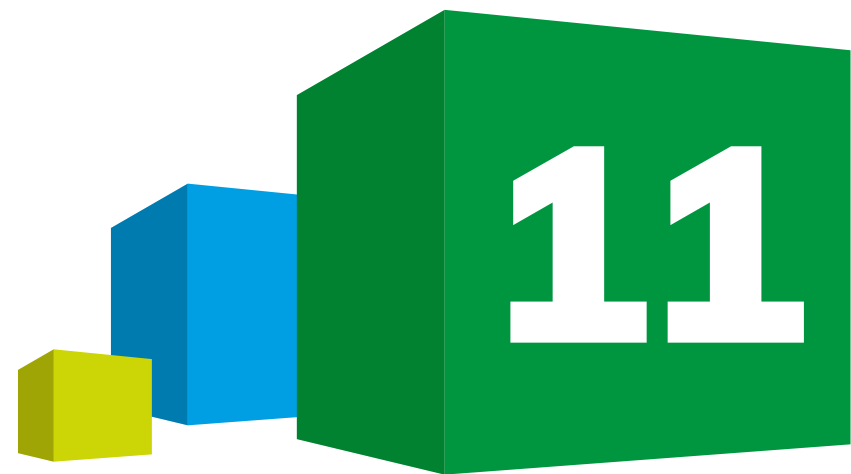

Tiedota päätöksestä

Tiedota myös lapsille

Tiedota päätöksestä, myös lapsille. Ne, joihin päätökset vaikuttavat, tietävät millaista harkintaa erilaisten vaikutusten – niin hyötyjen kuin haittojen – välillä on tehty ja millaisia asioita päätöksessä on painotettu.

Seuranta

Päätöksien / toiminnan vaikutus lapsiin

Seuraa millaisia vaikutuksia päätöksellä / toiminnalla on lapsiin. Seurannalla on mahdollisuus tunnistaa myös niitä vaikutuksia, joita ei ennakoon osattu arvioida.

- Toteutuivatko ennakoitut vaikutukset?
- Tuleeko esiin odottamattomia seurauksia (joita ei osattu ennakoon arvioida)?
- Miten hyödynnämme seurantatietoa tulevissa päätöksissä ja toiminnan suunnittelussa?

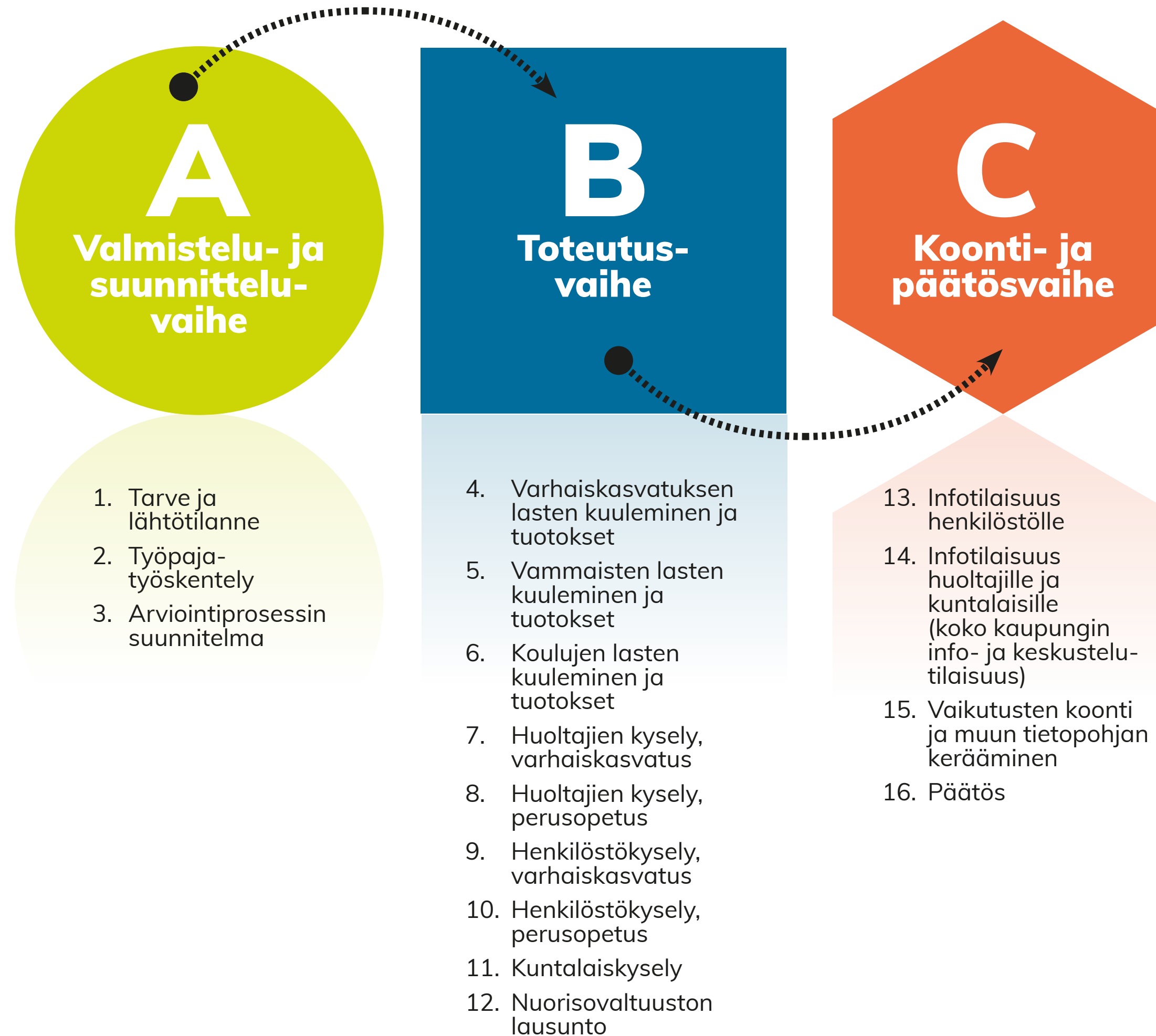

NÄIN SE TEHTIIN

LAPSI- VAIKUTUSTEN ARVIOINTI- PROSESSIN KOLME VAIHETTA

A

Valmistelu- ja suunnittelu- vaihe

1. Tarve ja lähtötilanne
2. Työpaja-työskentely
3. Arviointiprosessin suunnitelma

Tarve ja lähtötilanne

Tarpeet varhaiskasvatuksessa: Asiakstarpeet ovat muuttuneet, lasten määrä lähes kaksinkertais-
tunut varhaiskasvatuksessa 10 vuodessa. Viimeiset
kaksi vuotta ovat olleet vahvaa vuorohoidon kasvua.
Kysynnän kasvuun on vastattu perustamalla sateliit-
tiyksiköitä, lisäämällä perhepäivähoitoa ja yksityistä
palvelutuotantoa. Nykyiset tilat eivät ole riittäviä ja
tarkoituksenmukaisia. Tarvitaan kestävämpiä ratkai-
suja.

Tarpeet perusopetuksessa: Alakoulut ovat eri
kokoisia eri puolilla kaupunkia. Suurin alakoulu on
toiminut väistössä useita vuosia, jonka osalta tarve-
selvitys on hyväksytty, mutta koulun koko päätetään
palveluverkkoselvityksen pohjalta. Lisäksi yksi muu
alakoulu odottaa peruskorjausta. Koulujen oppilas-
ennusteet ja ryhmäkoot vaihtelevat suuresti, osalla
on laskeva oppilasennuste ja pienet ryhmäkoot, osal-
la taas kasvava oppilasennuste ja suuret ryhmäkoot.

Palveluverkkoselvitys: Ulkopuolinen konsultti on
tehnyt palveluverkkoselvityksen, jonka taustalla on
varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tilakysymyk-
set sekä asiakasmäärien muutokset. Selvityksessä

tarkasteltiin väestökehitystä ja sen vaikutuksia pal-
velutarpeiden kehittymiseen, kaupungin maankäytön
suunnittelua, taloutta ja tiloja. Selvityksessä kuva-
taan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palve-
luiden nykytilanne ja annetaan vaihtoehtoiset mallit
2020-luvun palveluverkoksi. Selvityksessä esitetään
seuraavat vaihtoehdot perusopetuksen kouluver-
koksi: 1. Palveluverkkoon ei tehdä muutoksia, 2. Osa
alakouluista lakkautetaan, 3. Keskitetty yhtenäiskou-
luratkaisu.

Lapsivaikutusten arviointi: Tulevan koulu- ja
varhaiskasvatusverkon lapsiin kohdistuvia vaikutuk-
sia haluttiin arvioida laajasti. Haluttiin tarkastella,
miten eri vaihtoehdoissa toteutuu lasten oikeudet.
Lisäksi arviointiin haluttiin saada mukaan niin lapset,
huoltajat, henkilöstö, luottamushenkilöt kuin kunta-
laiset. Kaikki ryhmät haluttiin saada vuoropuheluun
mukaan arvioimaan lapsiin kohdistuvia vaikutuksia.
Erityisesti lasten ja nuorten omat näkökulmat halut-
tiin saada mukaan tulevan koulu- ja varhaiskasva-
tusverkon suunnitteluun.

A

Valmistelu- ja suunnittelu- vaihe

1. Tarve ja lähtötilanne
2. **Työpaja-työskentely**
3. Arviointiprosessin suunnitelma

Työpajatyöskentely

Työpajatyöskentely toteutettiin ryhmätöinä Lapsivaikutusten arviointi -seminaarissa, johon osallistui useita seudullisia toimijoita. Pohdittiin seuraavia kysymyksiä uudistuksen lapsivaikutusten arvioinnin toteutukseen:

- Millaista lapsiryhmää toiminta koskee? (Alue, ikäryhmä jne.)
  - Miten toiminta vaikuttaa eri lapsiryhmiin ja erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin? (esim. vammaiset lapset, köyhissä perheissä elävät lapset, sijoitetut lapset, maahanmuuttajalapset)
  - Koulu- ja varhaiskasvatusverkolla on merkitystä:
    - Lapsen kasvuun, kehitykseen ja terveyteen
    - Lapsen perheeseen, asumiseen ja talouteen
    - Lapsen liikkumiseen, vapaa-aikaan ja turvallisuuteen
  - Mitä tietoa tarvitsemme, jotta voimme arvioida koulu- ja varhaiskasvatusverkon vaikutuksia ja sen eri vaihtoehtojen lapsiin kohdistuvia hyötyjä ja haittoja? Luodaan vaihtoehtoiset mallit 2020-luvun palveluverkoksi ja tunnistamme mallien hyödyt ja haitat.
- Millaista tietoa meillä on jo käytettävissä? (esim. tiedot lasten määrästä, alueiden välisistä eroista, mitä tiedämme tutkimustiedon kautta esim. ryhmäkokojen vaikutuksesta oppimiseen jne.)
  - Millä keinoin ottaisitte lapset, nuoret ja perheet mukaan arvioimaan lapsiin kohdistuvia vaikutuksia?
  - Miten huomioidaan haavoittuvassa asemassa olevat lapset? Miten varmistetaan, että kaikkien ääni pääsee esille?
  - Miten yhdistätte lasten, nuorten ja vanhempien näkemykset ja kokemukset muuhun tietoon (mm. väestötiedot, hyvinvointitieto, tutkimustieto)?
  - Miten yhdistätte lasten, nuorten ja vanhempien näkemykset ja kokemukset muuhun vaikuttavuustietoon?
  - Miten käynnistäisitte lapsivaikutusten arvioinnin?
  - Mitkä ovat ensimmäiset askeleet?
  - Mitä? Kuka? Milloin? Keiden kanssa?

A

Valmistelu- ja suunnittelu- vaihe

1. Tarve ja lähtötilanne
2. Työpaja-työskentely
3. **Arviointiprosessin suunnitelma**

Arviointiprosessin suunnitelma

Arviointiprosessin suunnittelussa huomioitiin seuraavat näkökulmat:

- Miten osallistetaan eri tahot avoimeen vuoropuheluun ja vaikuttamiseen?
- Miten otetaan huomioon eri vaihtoehtojen vaikutukset lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin?
- Miten prosessin etenemisestä olisi riittävästi kaikilla tietoa?
- Miten selvityksestä tulisi riittävän monipuolinen ja kattava päätöksentekoa varten?
- Miten prosessi toteutuisi tavoiteaikataulussa?

Varhaiskasvatuksen ja koulujen johdolle sekä oppilaskuntien ohjaajille toteutettiin valmennus, jossa käytiin läpi lapsivaikutusten arvioinnin tavoite ja tehtiin yhdessä alustava suunnitelma siitä, miten lapset, huoltajat ja henkilöstö otetaan mukaan arvioimaan lapsiin kohdistuvia vaikutuksia.

Valmennuksessa suunniteltiin yhdessä erityisesti niitä menetelmiä, joilla lasten näkemyksiä voisi saada esiin. Menetelmien tarkoituksena ei ollut ainoastaan kerätä tietoa kohderyhmiltä vaan lisäksi käydä vuoropuhelua, joka itsessään synnyttää osallisuutta ja kuulluksi tulemistä.

Pienten lasten kanssa päätettiin käyttää menetelmänä piirtämistä ja keskustelua piirrosten pohjalta ja isompien lasten kanssa toiminnallisia menetelmiä. Vammaisten oppilaiden kanssa työskentelyyn valittiin monia menetelmiä, kuten keskustelu, puhetta korvaavat ja tukevat kuvakortit sekä piirtäminen. Huoltajat ja henkilöstö pääsevät vastaamaan sähköiseen kyselyyn. Menetelmistä on kuvaukset prosessin toteutus-kohdassa. Nuorisovaltuustolta pyydettiin oma lausunto. Osan lasten kuulemisista toteuttivat henkilöstö, osassa päätettiin käyttää ulkopuolista draamapedagogia.

A

Valmistelu- ja suunnittelu- vaihe

1. Tarve ja lähtötilanne
2. Työpaja-työskentely
3. Arviointiprosessin suunnitelma

Pohdittavaa

Valmisteluvaiheeseen kannattaa panostaa

Lapsivaikutusten arviointiprosessi toteutettiin reilun kuukauden ajanjaksolla ja suunnittelu tehtiin nopealla aikataululla. Myöhemmin prosessin aikana havaittiin, että suunnitteluvaiheelle olisi pitänyt varata enemmän aikaa. Päättäjiä oltiin informoitu siitä, että kaupunki on sitoutunut LAPE-hankkeen myötä lapsivaikutusten arviointiin, mutta prosessin valmisteluvaiheesta puuttui johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden välinen yhteinen valmisteleva keskustelu.

Erityisesti silloin, jos lapsivaikutusten arviointia lähdetään tekemään ensimmäistä kertaa tai kyseessä on lapsiväestöä laajasti koskeva asia, on tarpeen toteuttaa päättäjien ja virkamiesten keskustelufoorumi. Tässä keskustelussa haetaan yhteistä näkyä lapsivaikutusten arvioinnin tavoitteista ja periaatteista. Lisäksi suunnitellaan yhteistä linjaa mm. siitä, miten kuntalaisille viestitään arviointiprosessista ja arvioinnin tavoitteista. Tiedottaminen nousee laajas-

sa lapsivaikutusten arvioinnissa keskeiseen osaan ja tiedottamiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota prosessin valmisteluvaiheessa.

Lapsivaikutusten arviointi herättää paljon kysymyksiä

Kun suunniteltiin lasten kuulemisia nosti henkilöstö esiin mm. seuraavia kysymyksiä, joita yhdessä pohdittiin: Mitkä ovat lasten ja mitkä aikuisten asioita? Milloin lapsia tulee kuulla? Mitkä ovat hyviä tapoja kuulla lasta? Miten lasten tuottamaa tietoa analysoidaan? Miten lapsia osallistetaan valmisteluun ilman, että aiheutetaan heille huolta tulevasta? Miten se vaikuttaa arviointiin, että mahdollinen muutos on vasta tulevaisuudessa? Miten aika riittää arvioinnin toteutukselle? Miten kuulemiset sovitetaan muuhun varhaiskasvatuksen ja koulun arkeen? Miten kuntalaisten näkemyksiä hyödynnetään päätöksenteossa? Moniin kysymyksiin ei ole löydetty yhtä vastausta, vaan eri toimijoilla on ollut erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä.

Kohti aitoa kuulemista ja avointa vuorovaikutusta

Kuntalaisten, niin lasten kuin aikuisten, näkemyksiä lähdettiin hakemaan peilaamalla niitä palveluverkkoselvityksessä esitettyihin vaihtoehtoihin. Prosessin aikana havaittiin, että kuntalaiset helposti ajattelivat, että koska vaihtoehdot olivat jo olemassa, on asia jo valmiiksi päätetty. Näin ei kuitenkaan ollut, vaan selvityksessä esitettyjen vaihtoehtojen arvioimalla voitiin löytää myös uusia vaihtoehtoja. Tällaiseen vuorovaikutukseen valmisteluvaiheessa ei kuitenkaan oltu totuttu ja tämä asetti haasteita toteutusvaiheelle. Kyseessä on myös luottamuksen rakentaminen: miten viestimme kuntalaisille, että päätöksenteon valmisteluun haetaan avoimesti eri-ikäisten kuntalaisten näkemyksiä?

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset

Lasten osallistumisen menetelmä:

Lapset piirtävät aiheesta "Hyvä hoitopäivä / eskari-päivä", esiopetuksen oppilaat piirtävät myös "hyvä koulu" -piirroksen. Piirtämisen jälkeen keskustellaan piirustuksesta ja aikuinen kirjaa kuvaan lapsen esiin tuomia asioita. Tarkentavat kysymykset: Mitä siellä tehdään? Mitä siellä ei saa olla/tehdä?

Tuotokset: Varhaiskasvatuksen lasten piirroksia 132 ja esiopetuksen 102.

Analyysi: Piirustukset jaoteltiin niissä nousseiden teemojen mukaisesti seuraavalla tavalla:

1. Välillinen hyvinvointivaikutus

SISÄTILA	Päivähoitopaikka / piirros / kpl	Esiopetus / piirros / kpl
Liike	16	12
Elämyksellisyys luovuus	9	11
Muunneltavuus	2	14
Kodinomaisuus	6	14

- liike eli mahdollisuus liikkumiseen vapaasti
- elämyksellisyys, luovuus; tila tarjoaa yllätyksellisyttä, elämyksiin mahdollisuuden
- muunneltavuus; löytyy mahdollisuus monenlaiseen tekemiseen
- kodinomaisuus; sauna, takka, lipputanko, jne.

2. Välitön hyvinvointivaikutus

SISÄTILA	Päivähoitopaikka / piirros / kpl	Esiopetus / piirros / kpl
Hoiva	17	25
Turvallisuus	20	62
Leikki	100	45
Sosiaaliset suhteet	27	28

- hoiva; lepo, rentoutus, ruoka, syöminen
- turvallisuus; kiusaaminen, järjestys, siisteys, säännöt
- leikki, lelut, askartelu, lukeminen, kädentaidot
- sosiaaliset suhteet; kaverit, perheenjäsenet

3. Välillinen sekä välitön vaikutus

ULKOTILA	Päivähoitopaikka / piirros / kpl	Esiopetus / piirros / kpl
Rakennettu ympäristö	28	50
Rakentamaton ympäristö	16	17
Lähiympäristö	3	9

- rakennettu ympäristö; telineet, kiipeily, keinut
- rakentamaton ympäristö; puut, pensaat, kukat, eläimet, lumi
- lähiympäristö; luontokohteiden mahdollisuus lähellä varhaiskasvatuspaikkaa, luonnon materiaalit saatavilla, retket ja muut ulkopuoliset kohteet

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Yleistä:

- Lapset haluavat sisätiloilta muunneltavuutta, kodikkuutta ja elämyksellisyyttä
- Hoiva, turvallisuus, sosiaaliset suhteet
- Ulkotiloilta lapset toivovat rakennettua ja rakentamatonta ympäristöä, ulkoleikkipaikkojen varustelu tärkeää
- Kaupungin varhaiskasvatuspaikkojen läheisyydessä ei ole nyt luontokohteita joita voisi hyödyntää toiminnassa, kuitenkin lapset korostavat luonnon ja eläinten merkitystä

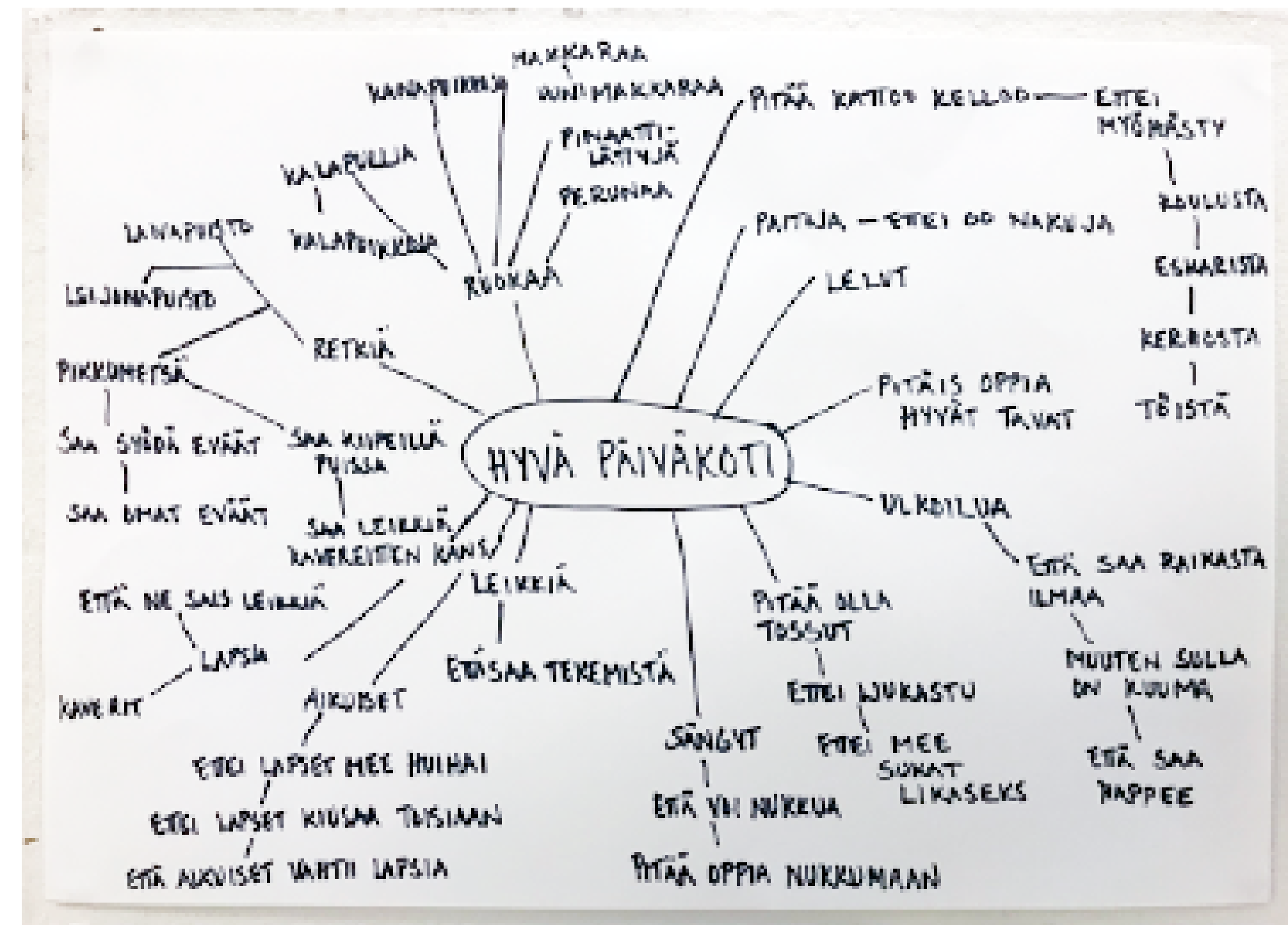
Esimerkkejä lasten piirroksista

Hyvä ympäristö mahdollistaa lapselle tärkeät asiat; kaverit, eläimet, luonnon ja elämyksellisyyden.

Ympäristön elämyksellisyys ja muuntuvuus on lapsille tärkeää.

Päiväkodin johtajan tekemä mind map lasten piirustusten pohjalta:
Hyvällä ympäristöllä on merkitystä hyvinvoinnille.

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. **Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset**
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset

Lasten osallistumisen menetelmät (soveltaen lapsiryhmän mukaan):

Keskustelut
Vastausten hakeminen kommunikaatiokansiosta (AAC)
Piirtäminen (minun kouluni)

Pohdittavat kysymykset:

- Mikä on sinulle tärkeää koulussa?
- Miltä tuntuisi vaihtaa uuteen kouluun?
- Miten toivoisit koulun muiden oppilaiden ottavan sinut vastaan? Entä mitä odotat koulun aikuisilta?
- Mitä haluaisit kertoa luokastasi muille koulun oppilaille ja aikuisille? Mitä haluaisit heille sanoa?
- Mitä haluaisit tehdä koulun muiden oppilaiden kanssa?
- Millainen on hyvä koulurakennus ja piha?
- Miltä koulumatkat tuntuvat? Mikä on koulumatkoilla sinulle tärkeää? Millaisia toiveita sinulla on koulumatkoihin liittyen?

Koonti lasten ajatuksista:

Koulussa on tärkeää:

- Tehtävät
- Vesivärit, liimaaminen
- Rumpu
- Mahdollisuus liikkua, kuunnella musiikkia ja saada olla pienessä ryhmässä
- Kauppareissut, uiminen, jumppapäivä, lelupäivä, leipominen
- Rentoutushetket
- Mahdollisuus käyttää kuulosuojaimia

Koulussa on hankalaa:

- Tehtävien tekeminen, läksyt, leikkaaminen
- On vaikea oppia, jos on liikaa melua tai tapellaan
- On vaikea oppia, jos on liikaa valoa

Ajatuksia muutoksista:

Hyvää

- Saada uusia ystäviä
- Saadaan isompi luokka
- Enemmän tekemistä ulkona

Huonoa

- Jos ei saa ystäviä?
- Miten siellä pärjätään?

Mitä huomioitavaa meissä?

- Kohdellaan kaikkia nätisti
- Olisi yhteisiä leikkejä
- Ruokalaan pitäisi päästä helposti
- Tarvitaan iso vessa
- Olemme iloisia, onnellisia, hyviä ja äänekkäitä!

Piha:

- Keinut! Pyörätuolikeinu!
- Pihavälineet
- Aidattu piha
- Pihan pitää sopia kaikille

B Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. **Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset**
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

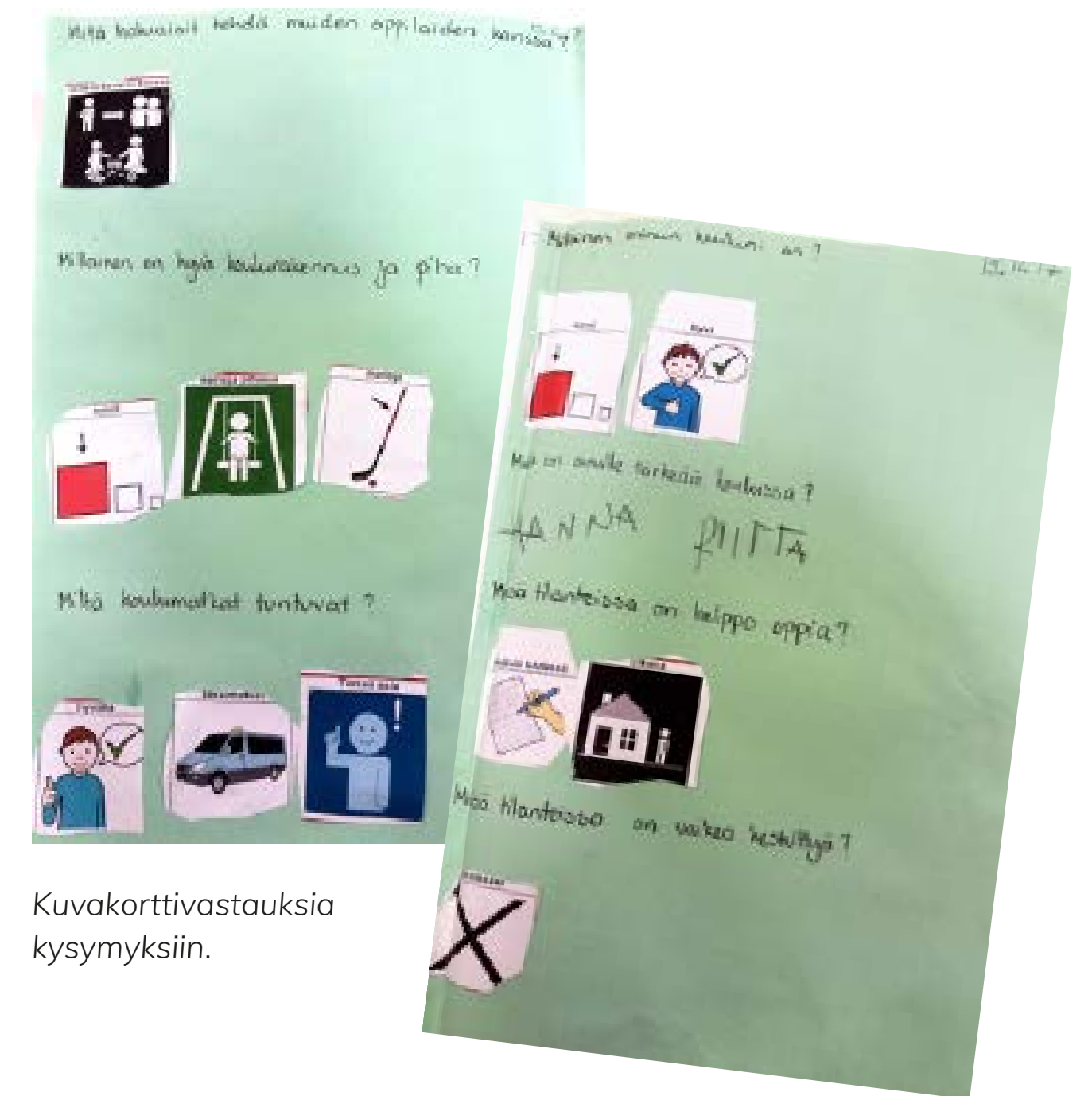
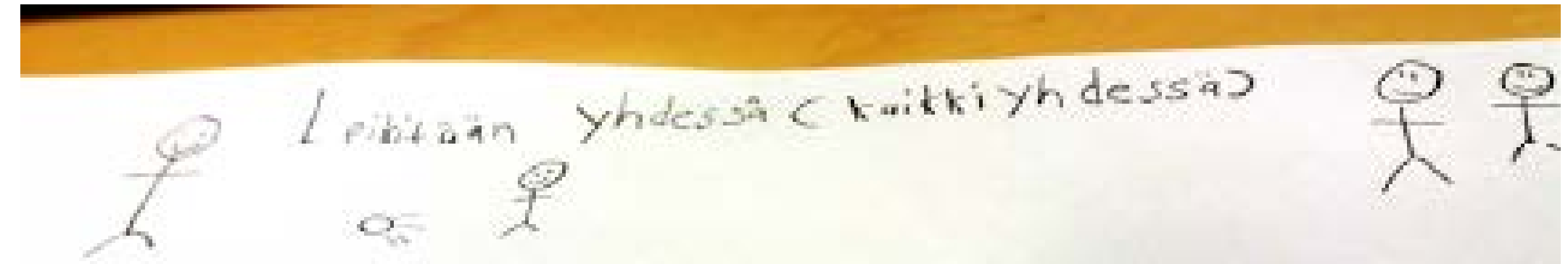
Yhteenveto

- Oppilaille pysyvyys on tärkeää. Tämän vuoksi oppilaat vastaavat mieluiten, että vanha koulu on paras. He saattavat samaan aikaan kertoa, mitä kaikkea he haluaisivat mm. isomman pihan, lisää keinuja ja ison vessan.
- Oppilaat nostivat usein esille tarpeen liikkua, että kaikki tietäisivät, että esim. pienet eivät tee asioita tahallaan, vaan liikkumisen tarpeelle on joku syy. Isommat oppilaat miettivät myös, että aikuisten on hyvä tietää, että meidän oppilaillamme saattaa olla lääkityksiä.
- Kävimme myös keskustelua isojen oppilaiden kanssa sanallisesti yhtenäiskouluajatuksesta. Oppilaat ajattelivat positiivisena näkökannana, ettei tarvitse vaihtaa koulua ja huolenaihe nousi mahdollisesta kiusaamisesta.
- Tällainen prosessi vaatii aikaa ja on hyvin yksilöllistä, montako tuntia oppilaiden kanssa tarvitaan aikaa. Tämä riippuu myös iästä. Oppilailla on tärkeitä ajatuksia!

Esimerkkejä lasten tuotoksista

Mitä voidaan tehdä yhdessä muiden kanssa? Kuvakortit

Mitä voidaan tehdä yhdessä muiden kanssa? -piirros

Kuvakorttivastauksia kysymyksiin.

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
- 6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset**
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset

Lasten osallistumisen menetelmät:

Toiminnalliset menetelmät
Kerrotaan oppilaille, että olemme nyt suunnittelemassa yhdessä tulevaisuuden koulua. Mahdolliset muutokset kouluverkossa tapahtuvat vasta 2022 mutta on tärkeä kuulla lasten ajatuksia koulusta ja siitä, millaiset asiat ovat heille tärkeitä. Lapsilta kysyttiin kantaa mahdollisiin muutoksiin joko etäännyttämällä eri kouluverkkovaihtoehtot pois omasta koulusta ja kunnasta tai kysymällä näkemyksiä eri palveluverkkovaihtoihin.

Pohdittavat arviointiteemat:

1. Millaisissa ympäristöissä on helppo ja kiva oppia? (Koulu, luokka, piha, lähiympäristö, retket)
2. Millaisissa tilanteissa minun on vaikea keskittyä ja oppia? Mikä voisi auttaa näissä tilanteissa?
3. Millaisessa koulussa kaikilla on hyvä olla? Mitä lapset voisivat yhdessä tehdä, että kaikilla olisi hyvä käydä koulua? Entä aikuiset?
4. Miltä tuntuisi, jos pitäisi vaihtaa koulua? Mitkä asiat voisivat muuttua? Mikä pelottaa ja mikä innostaa? Mitä toivoisit uudelta koululta?

Seuraava kysymys pienten alakoulujen oppilaille:
Miltä koulumatkat tuntuvat? Millaisia muutoksia kouluun tulisi jos oma koulu vaihtuisi?

Lisäkysymys isompien koulujen oppilaille: Miltä tuntuisi jos omaan kouluun tulisi uusia oppilaita? Mitkä asiat voisivat muuttua? Mikä pelottaa ja mikä innostaa? Miten vastaanottaisin itse uusia oppilaita?

Kuulemisen kulku:

Tutustumis- ja lämmittelyleikkejä

Varsinainen työskentelyvaihe:

Millainen on hyvä koulu?

Keskustellaan oppilaiden kanssa siitä, millainen on hyvä koulu (luokka, piha, koulurakennus, lähiympäristö, ilmapiiri). Istutaan piirissä ja jutellaan oppilaiden mielipiteistä. Korostetaan, että nyt puhutaan yleisellä tasolla, ei heidän omasta koulustaan.

Millainen minun kouluni on?

Tehdään yksi iso kollaasi kartongille siitä, millaisena lapset kokevat heidän nykyisen koulunsa. Kartongille saa vapaasti kirjoittaa sanoja koulusta. Käydään läpi ajatukset. Kartongi on jaettuna kahtia, toisella puolella hyvät, toisella huonot asiat

Mitkä asiat hankaloittavat minun oppimista/koulun käyntiä?

Jakaudutaan pareittain. Pareille annetaan paperilappu ja pyydetään kirjoittamaan kolme asia, mitkä hankaloittavat tällä hetkellä heidän koulunkäyntiä.

Muutos

Istutaan piirissä. Kerrotaan mahdollisesta muutoksesta ja siitä, että nyt olisi tärkeää kuulla oppilaiden mielipiteitä asiasta.

Ryhmä jaetaan puoliksi. Toinen puoli ryhmästä pohtii 1. muutosvaihtoehdon hyviä ja huonoja puolia ja toinen ryhmä pohtii 2. muutosvaihtoehdon hyviä ja huonoja puolia. Oppilaat kirjaavat paperille mietteensä. Paperit vaihdetaan ja toinen ryhmä täydentää ajatuksia omalta osalta.

Koulumatka puhuttaa monissa kouluissa

Koulumatka (mikäli koulumatka ei ole tullut esille aiemman työskentelyn yhteydessä). Tehdään jana siitä, kuinka pitkä oma koulumatka on nyt. Pohditaan muutosta mahdollisten kouluverkkomuutosten tapahtuessa. Pohditaan myös ratkaisuja pitkiin koulumatkoihin, onko mitään tehtävissä asialle?

Toisen asemaan meneminen

Keskustellaan siitä, miltä niistä oppilasta mahtaa tuntua, jotka joutuvat vaihtamaan koulua toiseen, mitä pelkoja heillä voisi olla tai mitä odotuksia. Tai vastaavasti, miltä tuntuu jos omaan kouluun tulee paljon uusia oppilaita.

Jakaannutaan pienryhmiin. Kirjoitetaan viestit tulevalle uudelle oppilaalle ja tulevalle uudelle opettajalle.

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
- 6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset**
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Tuotoksia:

Työskentelyistä tehtiin koulukohtaiset koonnit.

Lisäksi tuotettiin seuraavat koonnit lasten näkemyksistä:

Mistä on hyvä koulu tehty?

Piha: Iso piha, paljon tekemistä (liukumäkiä, kiipeilytelineitä, jalkapallokenttä), penkkejä, kasveja, turvallinen (selkeät rajat).

Luokka: Hyvät tuolit, tilava, valoisa, isot pulpetit, värikkäät seinät, luokissa erilaisuutta.

Lähiympäristö: Turvallinen, luontoa lähellä, lähellä palveluita.

Opettaja: Tasapuolinen kaikille oppilaille, rento mutta tiukka, sama opetus kaikille, pitää kuria, selvittää riitatilanteet kunnolla.

Oppilaat: Kunnioitetaan muita, ei kiusata, ei häiriköidä tunnilla, tehdään ryhmätöitä kiltisti.

Millainen on minun kouluni?

Hyviä asioita: Hyvä yhteishenki, mukavia opettajia, mukavia oppilaita, retket ja teemapäivät.

Huonoja asioita: Kiusaaminen, melu, tylsät luokat, oppiaineille ei omia luokkia, pienet tilat.

Alakoulujen yhdistyminen

Huoli: Liian suuri oppilasmäärä, kavereita ei tunneta hyvin, koulumatkojen piteneminen, ei tunne kaikkia opettajia, kiusaaminen lisääntyy, melu kasvaa, suuret luokkakoot, opettajilla ei ole aikaa kaikille oppilaille, huono sisäilma, pitkät jonot (esim. ruokalassa), nykyisen koulun käyttö.

Hyviä puolia: Tutustuisi enemmän ihmisiin, liikuntamahdollisuudet paranisivat, omat luokat eri aineisiin, iso ruokala, yläkouluun siirtyminen ei olisi iso kynnys kun tuntee enemmän ihmisiä, lisää valinnaisaineita, työllistyminen paransi kaupungissa rakennusvaiheessa.

Yhtenäiskoulu

Huoli: Iso ikäero oppilaiden välillä - huono esimerkki nuoremmille, meteli, tilat käy ahtaiksi isolle joukolle, liikuntavälineistä tulisi pula, vaikea löytää luokasta toiseen, eri säännöt isommille ja pienemmille, isomat oppilaat pelottavat, koulumatka pitenee, turvallisuus liikennejärjestelyissä, nuoremmat oppilaat joutuvat kasvamaan liian nopeasti.

Hyviä puolia: Pysyvyys, iso piha, kummit koko koulun ajan, 6. ja 7. luokan välissä ei isoa muutosta, olisi samassa koulussa pienempien sisarusten kanssa, kaverisuhteet jatkuisivat pitkään, isot tilat.

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
- 6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset**
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Esimerkkejä lasten terveisistä

Muille oppilaille:

“Tervetuloa tänne meidän kouluun. Me otetaan sut varmasti hyvin vastaan meidän luokalle. Ei sulla ole mitään pelättävää.”

“Ei tarvitse pelätä koulun vaihtoa! Saatte uusia ystäviä. Ei saa kiusata.”

“Olemme tulleet pienestä koulusta. Toivoisimme, että saamme aikaa sopeutua uuteen kouluun. Toivottavasti viihdymme siellä teidän koulussa. Lupaamme olla häiritsemättä teitä.”

Opettajille:

“Me ei heti tiedetä uuden koulun sääntöjä, muistuttaa kaa niistä. Älkää olettako, että olemme samanlaisia kuin kaikki entiset oppilaat. Toivomme iloista vastaanottoa.”

“Hei uusi opettaja. Meidän luokka on kiva. Toivoisin kivoja oppitunteja.”

“Terve opettaja. Minua jännittää hirveästi, joten voitko katsoa uusien oppilaiden perään. Toivon uutta ja hyvää lukuvuotta. Haluaisin, että olisit hauska mutta pidät kuria.”

Tsemppiä minulle:

“Ole vaan ihan rauhassa ja keskity olennaiseen ja tutustu uusiin ihmisiin. Haluaisin olla hyvä ystävä ja mukava.”

Arvio menetelmästä:

Yhdessä koulussa, jossa oli ollut lopettamisuhka joi-takin vuosia sitten, lapset huolestuivat kovasti siitä, että lopetetaanko heidän koulunsa. Lasten huoleen reagoitiin siten, että koko koulun oppilaat koottiin yhteen ja kerrottiin, että lapset voivat olla turvallis-in mielin. Lisäksi käytiin yhteistä keskustelua ja vie-lä tarkennettiin, miksi lasten näkemyksiä halutaan kuulla. Tämän lasten reaktion vuoksi menetelmää muokattiin siten, että sellaisissa kouluissa, joissa on saattaa olla tulevaisuudessa lopettamisuhka, käytet-tiin etäännyttämistä. Tällöin lasten kanssa puhuttiin kuvitteellisesta kaupungista, jossa on tapahtumas-sa koulumuutos. Tämä työskentelytapa toimi hy-vin. Lapset lähtivät mukaan kuvitteluleikkiin vaikka osasivatkin yhdistää tilanteen omaan kaupunkiin. Etäännytetty työtapa mahdollisti sen, että oppilaat pystyivät pohtimaan muutosta objektiivisemmin ja monitahoisemmin. Muutoin lapset osallistuivat innos-tuneesti työskentelyyn ja olivat mielellään kertomas-sa näkemyksistään.

B Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. **Huoltajien kysely, varhaiskasvatus**
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Huoltajien kysely, varhaiskasvatus

Kysymykset varhaiskasvatuksen lasten huoltajille

Kyselylomaketta sovellettaessa kannattaa huomioida, että esiopetuksen oppilaiden huoltajat toivoivat, että olisivat saaneet vastata myös tulevaisuuden kouluverkkoon liittyviin kysymyksiin.

Taustakysymykset

Lapseni on hoidossa

- a. kunnallisessa päiväkodissa
- b. yksityisessä päiväkodissa
- c. kunnallisessa perhepäivähoidossa
- d. yksityisessä perhepäivähoidossa
- e. muualla, missä _____

Varhaiskasvatuksen palveluverkko

Varhaiskasvatuspalvelujen kysyntä kaupungissa on kasvanut. Millä keinoin kaupungissa tulisi vastata kasvaneeseen kysyntään?

1. kaupunki rakentaa uuden päiväkodin
2. kaupunki palkkaa lisää perhepäivähoitajia
3. yksityinen palveluntuottaja rakentaa päiväkodin
4. kaupunki ostaa lisää hoitopaikkoja yksityisiltä perhepäivähoitajilta
5. muulla tavoin, miten?

Muut kysymykset

Miten tärkeänä pidät seuraavia asioita varhaiskasvatuksessa: (Zef-asteikolla 1 = ei lainkaan tärkeänä – 5 = erittäin tärkeänä)

- Päiväkotipaikkoja on riittävästi
- Perhepäivähoitopaikkoja on riittävästi
- Varhaiskasvatuksen tilat ovat terveellisiä ja turvallisia
- Tilat soveltuvat hyvin erilaiseen toimintaan
- Perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä on toimiva
- Vuorohoidon palvelut ovat toimivat
- Avoimia varhaiskasvatuspalveluja (esim. avointa päiväkotitoimintaa) on tarjolla
- Perheet saavat lapselleen haluamansa hoitopaikan ja hoitomuodon
- Lapseni saa laadukasta varhaiskasvatusta
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tukea on riittävästi saatavilla
- Puheterapeutin tukea on riittävästi saatavilla

- Tiedottaminen varhaiskasvatuspalveluista on toimivaa
- Sähköinen tiedottaminen (esim. pedanet) on kattavasti käytössä varhaiskasvatuksessa
- Huoltajat saavat tietoa hoito/esiopetuspaikan toiminnasta
- Huoltajat saavat riittävästi tietoa omaa lasta koskevista aiheista
- Keskusteluyhteys huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä on toimiva
- Huoltajilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen toimintaan
- Huoltajat saavat riittävästi tietoa asiakasmaksuista ja niiden muutoksista
- Lapsen hoito/esiopetuspaikan sijainti on hyvä
- Lapsi menee mielellään hoitopaikkaan
- Hoito/esiopetuspaikan piha-alue on turvallinen ja soveltuu toimintaan
- Hoito/esiopetuspaikan läheisyydessä on riittävästi luontoa jota hyödyntää toiminnassa

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
- 7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus**
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Miten nämä asiat mielestäsi tällä hetkellä toteutuvat kaupungissa? (Zef-asteikolla 1 = toteutuu erittäin huonosti – 5 = toteutuu erittäin hyvin)

- Päiväkotipaikkoja on riittävästi
- Perhepäivähoitopaikkoja on riittävästi
- Varhaiskasvatuksen tilat ovat terveellisiä ja turvallisia
- Tilat soveltuvat hyvin erilaiseen toimintaan
- Perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä on toimiva
- Vuorohoidon palvelut ovat toimivat
- Avoimia varhaiskasvatuspalveluja (esim. avointa päiväkotitoimintaa) on tarjolla
- Perheet saavat lapselleen haluamansa hoito paikan ja hoitomuodon
- Lapseni saa laadukasta varhaiskasvatusta
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tukea on riittävästi saatavilla
- Puheterapeutin tukea on riittävästi saatavilla
- Tiedottaminen varhaiskasvatuspalveluista on toimivaa
- Sähköinen tiedottaminen (esim. pedanet) on kattavasti käytössä varhaiskasvatuksessa
- Huoltajat saavat tietoa hoito/esiopetuspaikan toiminnasta

- Huoltajat saavat riittävästi tietoa omaa lasta koskevista aiheista
- Keskusteluuyhteys huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä on toimiva
- Huoltajilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen toimintaan
- Huoltajat saavat riittävästi tietoa asiakasmaksuista ja niiden muutoksista
- Lapsen hoito/esiopetuspaikan sijainti on hyvä
- Lapsi menee mielellään hoitopaikkaan
- Hoito/esiopetuspaikan piha-alue on turvallinen ja soveltuu toimintaan
- Hoito/esiopetuspaikan läheisyydessä on riittävästi luontoa jota hyödyntää toiminnassa

Toiveita tai palautetta varhaiskasvatuksen kehittämiseksi:

Kiitos!

Huoltajakyselyn tuloksia

Huoltajien kyselyn keskeisimmät tulokset:

Toivottiin

- Riittävän ison ja monimuotoisen päiväkodin rakentamista
- Valveutunutta hallintoa, sähköistä tiedottamista, hallinnon palvelujen parantamista
- Allergiapäiväkotia
- Vuorohoidon palveluja hyvällä sijainnilla
- Lisää avointa päiväkotitoimintaa

Huoltajille tärkeitä asioita:

- Yksityisen varhaiskasvatus toiminnan riittävää valvontaa, palveluseteli ei saa olla "pakote"
- Sisäilma ja varhaiskasvatusyksiköiden turvallisuus
- Erityisopettajan ja puheterapian palvelut
- Palvelujen laatu, myös yksityisellä

Huoltajia huolestuttaa:

- Henkilöstön vaihtuvuus

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
- 8. Huoltajien kysely, perusopetus**
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Huoltajien kysely, perusopetus

Kysely perusopetusikäisten lasten vanhemmille

Kursiivilla on nostettu esiin kohtia, jotka havaittiin ongelmallisiksi kyselyyn vastaamisessa

Huom! Jos perheenne lapsia on useammassa kuin yhdessä koulussa, vastaathan kerrallaan vain yhden koulun osalta. Jos koet tarpeelliseksi vastata useamman kuin yhden koulun näkökulmasta, vastaa kyselyyn uudestaan.

Taustakysymykset

Lapseni käy koulua: _____

Palveluverkkoa koskevat kysymykset

Palveluverkkoselvityksessä on esitetty seuraavat vaihtoehdot perusopetuksen tulevaisuuden palveluverkoksi:

1. Palveluverkkoon ei tehdä muutoksia
2. Osa alakouluista lakkautetaan
Tässä vaihtoehdossa X ja Y koulujen toiminta lakkaa 1.8.2022 ja oppilaat siirtyvät uuteen Z kouluun.
3. Keskitetty yhtenäiskouluratkaisu
Tässä vaihtoehdossa alakoulut ja yläkoulu yhdistyvät 0-9 vuosiluokkaa sisältäväksi yhtenäiskouluksi 1.8.2022 alkaen.

Mikä on mielestäsi paras vaihtoehto perusopetuksen palveluverkoksi?

1. vaihtoehto: palveluverkkoon ei tehdä muutoksia
2. vaihtoehto: osa alakouluista lakkautetaan
3. vaihtoehto: keskitetty yhtenäiskouluratkaisu
4. muu, mikä?
Perustelut: _____

Mikä on mielestäsi huonoin vaihtoehto perusopetuksen palveluverkoksi?

1. vaihtoehto: palveluverkkoon ei tehdä muutoksia
2. vaihtoehto: osa alakouluista lakkautetaan
3. vaihtoehto: keskitetty yhtenäiskouluratkaisu
4. muu, mikä?
Perustelut: _____

Kokemukset tämänhetkisestä tilanteesta:

1. Mitkä asiat ovat sinulle tärkeimpiä lapsesi koulunkäynnissä? (Zef-janalle asetettuna ei lainkaan tärkeä – erittäin tärkeä
  - Laadukas opetus
  - Oppimistavoitteiden saavuttaminen
  - Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
  - Valinnaisten kouluaineiden monipuolisuus
  - Viihtyisä oppimisympäristö
  - Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
  - Terve koulurakennus
  - Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
  - Koulun koko
  - Ryhmäkoko

- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Koulun sijainti
- Koulun piirissä olevat harrastusmahdollisuudet
- Hyvä yhteistyö muiden perheiden kanssa
- Lasten hyvät kaverisuhteet
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?

2. Mihin seikkoihin olet tyytyväinen lastesi tämän hetkessä koulussa (Zef-janalle asetettuna en lainkaan tyytyväinen – erittäin tyytyväinen)

- Laadukas opetus
- Oppimistavoitteiden saavuttaminen
- Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
- Valinnaisten kouluaineiden monipuolisuus
- Viihtyisä oppimisympäristö
- Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
- Terve koulurakennus
- Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
- Koulun koko
- Ryhmäkoko
- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Koulun sijainti
- Koulun piirissä olevat harrastusmahdollisuudet
- Hyvä yhteistyö muiden perheiden kanssa
- Lasten hyvät kaverisuhteet
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?
- Vapaa sana: _____

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
- 8. Huoltajien kysely, perusopetus**
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

3. Arvio mahdollisten koululakkautusten vaikutuksista (kouluverkkovaihtoehto 2)
Miten arvioisit mahdollisten koulujen lakkautusten vaikuttavan perheenne elämään?

- Ei vaikuta lainkaan
- Ei vaikuta juurikaan
- En osaa sanoa
- Vaikuttaa jonkin verran
- Vaikuttaa paljon
- Vapaa sana: _____

4. Miten arvioit mahdollisten lakkautusten vaikuttavan seuraaviin, koulunkäyntiin liittyviin asioihin (Zef-asteikolla ei vaikuta lainkaan – vaikuttaa paljon)

HUOM! Asteikko ei ollut toimiva, koska se ei mitannut muutoksen suuntaa (negatiivinen tai positiivinen)

- Laadukas opetus
- Oppimistavoitteiden saavuttaminen
- Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
- Valinnaisten kouluaineiden monipuolisuus
- Viihtyisä oppimisympäristö
- Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
- Terve koulurakennus
- Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
- Koulun koko
- Ryhmäkoko
- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Koulun sijainti

- Koulun piirissä olevat harrastusmahdollisuudet
- Hyvä yhteistyö muiden perheiden kanssa
- Lasten hyvät kaverisuhteet
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?
- Vapaa sana: _____

5. Mihin seuraavista asioista arvioit mahdollisten lakkautusten vaikuttavan välillisesti. Voit tarkentaa arviotasi "Vapaa sana" -ruudussa (Zef-asteikolla ei vaikuta lainkaan – vaikuttaa paljon)

HUOM! Asteikko ei ollut toimiva, koska se ei mitannut muutoksen suuntaa (negatiivinen tai positiivinen)

- Lasten hyvinvointi ja terveys
- Lasten sosiaaliset suhteet
- Perheen sosiaaliset suhteet
- Yhteisöllisyys
- Perheen asuminen
- Koulukyydit
- Lasten harrastusmahdollisuudet
- Vanhempien osallistuminen kodin ja koulun yhteistyöhön
- Koulutuksellinen ja muu tasa-arvo
- Perheen talous
- Perheen käyttämien palvelujen saatavuus
- Yhteisön ja alueen elinvoimaisuus
- Muut vaikutukset, mitkä?
- Vapaa sana: _____

Arviot siirtymisestä mahdolliseen yhtenäiskoulu-
malliin (kouluverkkovaihtoehto 3)

6. Miten arvioisit mahdollisen yhtenäiskoulun vaikuttavan perheenne elämään?

- Ei vaikuta lainkaan
- Ei vaikuta juurikaan
- En osaa sanoa
- Vaikuttaa jonkin verran
- Vaikuttaa paljon
- Vapaa sana: _____

7. Miten arvioit mahdollisen yhtenäiskoulumallin vaikuttavan seuraaviin, koulunkäyntiin liittyviin asioihin. Voit tarkentaa arviotasi "Vapaa sana" -ruudussa (Zef-asteikolla ei vaikuta lainkaan – vaikuttaa paljon)

HUOM! Asteikko ei ollut toimiva, koska se ei mitannut muutoksen suuntaa (negatiivinen tai positiivinen)

- Laadukas opetus
- Oppimistavoitteiden saavuttaminen
- Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
- Valinnaisten kouluaineiden monipuolisuus
- Viihtyisä oppimisympäristö
- Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
- Terve koulurakennus
- Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
- Koulun koko
- Ryhmäkoko
- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Koulun sijainti
- Koulun piirissä olevat harrastusmahdollisuudet
- Hyvä yhteistyö muiden perheiden kanssa
- Lasten hyvät kaverisuhteet
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?
- Vapaa sana: _____

B Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
- 8. Huoltajien kysely, perusopetus**
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

8. Liittykö kouluverkkoselvityksessä esitettyihin malleihin perheesi kohdalla muita huolenaiheita?
  - Ei mitään erityistä
  - Kyllä, mitä? _____
9. Onko sinulla tai perheelläsi toivomuksia / kysymyksiä kouluverkkoselvityksen loppuvaiheen prosessiin?
  - Ei mitään erityistä
  - Kyllä, mitä? _____
  - Vapaa sana: _____

Kiitos vastauksistasi!

Huoltajakyselyn tuloksia

Huoltajien kyselyn keskeisimmät tulokset:

Perusopetuksen huoltajat pitivät lapsensa koulunkäynnissä tärkeimpinä asioina laadukasta opetusta, tehokasta puuttumista kiusaamiseen ja tervettä koulurakennusta. Myös maltillisia ryhmäkokoja sekä toimivaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä arvostettiin korkealle. Huoltajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä opetukseen ja koulujen toimintaan.

Suurin osa huoltajista näki nykytilan parhaana perusopetuksen palveluratkaisuna. Huonoimpana palveluratkaisuna yleisimmin pidettiin yhtenäiskoulua. N. 32 % vastaajista arvioi mahdollisten koulujen lakkautusten vaikuttavan perheen elämään paljon tai jonkin verran. Saman verran vastaajia arvioi, ettei mahdollisilla koulujen lakkautuksilla ole vaikutuksia lainkaan perheen elämään. Mikäli kaupunkiin perustettaisiin yhtenäiskoulu, arvioi reilut 50 % vastaajista tämän vaikuttavan perheen elämään paljon tai jonkin verran.

Huoltajia huolestuttavia asioita mahdollisten koulujen lakkautuksissa:

- Koulumatkan ja sitä myöten koulupäivän piteneminen
- Vanhempien välinen yhteistoiminta loppuu ja kylä hiljenee

- Ennaltaehkäisevän tukiopetuksen saanti vaikeutuu
- Kaupungin palvelut menisivät kauemmaksi
- Pieni oppilas hukkuu massaansa ja isossa koulussa moniin asioihin puuttuminen ryhmäkokojen kasvaessa olisi mahdotonta
- Keskustan houkutukset
- Maalle on muutettu juuri kyläkoulun takia, lapset eivät palaa aikuisina kotipaikkakunnalle jos maaseutu ajetaan alas
- Isot ryhmät ja paljon uusia luokkia, vaatii hyvin toimivan organisaation

Huoltajia huolestuttavia asioita mahdollisen yhtenäiskoulun perustamisessa:

- Liian suuri ikähaitari lapsia samassa koulussa, alakoululaisten lapsuus jää entistä lyhyemmäksi ja kiusaaminen voi lisääntyä
- Ongelmat kasaantuvat suuressa yksikössä
- Yhteishenkeä ei muodostu
- Yhtenäiskoulusta ei ole mainittavasti etuja alakouluikäisille oppilaille
- Lisääntynyt byrokratia vie aikaa oppilailta
- Koulumatka-aika pitenee
- Suuri ryhmäkoko vaikeuttaa opettajien ja oppilaiden työtä

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
- 9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus**
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Henkilöstökysely, varhaiskasvatus

Kysymykset varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Taustakysymykset

Työskentelen

- a. kunnallisessa päiväkodissa
- b. kunnallisessa perhepäivähoidossa
- c. muualla, missä:

Palveluverkkoa koskevat kysymykset

Varhaiskasvatuspalvelujen kysyntä kaupungissa on kasvanut. Millä keinoin kaupungissa tulisi vastata kasvaneeseen kysyntään?

1. kaupunki rakentaa uuden päiväkodin
2. kaupunki palkkaa lisää perhepäivähoitajia
3. yksityinen palveluntuottaja rakentaa päiväkodin
4. kaupunki ostaa lisää hoitopaikkoja yksityisiltä perhepäivähoitajilta
5. muulla tavoin, miten?

Miten tärkeänä pidät seuraavia asioita varhaiskasvatuksessa: (Zef-janalle asetettuna ei lainkaan tärkeänä – erittäin tärkeänä)

- Päiväkotipaikkoja on riittävästi
- Perhepäivähoitopaikkoja on riittävästi
- Varhaiskasvatuksen tilat ovat terveellisiä ja turvallisia
- Tilat soveltuvat hyvin erilaiseen toimintaan
- Perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä on toimiva
- Vuorohoidon palvelut ovat toimivat
- Avoimia varhaiskasvatuspalveluja (esim. avointa päiväkotitoimintaa) on tarjolla
- Perheet saavat lapselleen haluamansa hoitopaikan ja hoitomuodon
- Lapset saavat laadukasta varhaiskasvatusta
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tukea on riittävästi saatavilla
- Puheterapeutin tukea on riittävästi saatavilla
- Tiedottaminen varhaiskasvatuspalveluista on toimivaa
- Sähköinen tiedottaminen (esim. pedanet) on kattavasti käytössä varhaiskasvatuksessa

- Huoltajat saavat tietoa hoito/esiopetuspaikan toiminnasta
- Huoltajat saavat riittävästi tietoa omaa lasta koskevista aiheista
- Keskustelu yhteys huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä on toimiva
- Huoltajilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen toimintaan
- Huoltajat saavat riittävästi tietoa asiakasmaksuista ja niiden muutoksista
- Lapsen hoito/esiopetuspaikan sijainti on hyvä
- Lapsi menee mielellään hoitopaikkaan
- Hoito/esiopetuspaikan piha-alue on turvallinen ja soveltuu toimintaan
- Hoito/esiopetuspaikan läheisyydessä on riittävästi luontoa jota hyödyntää toiminnassa

B Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
- 9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus**
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Miten nämä asiat mielestäsi tällä hetkellä toteutuvat?

- Päiväkotipaikkoja on riittävästi
- Perhepäivähoitopaikkoja on riittävästi
- Varhaiskasvatuksen tilat ovat terveellisiä ja turvallisia
- Tilat soveltuvat hyvin erilaiseen toimintaan
- Perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä on toimiva
- Vuorohoidon palvelut ovat toimivat
- Avoimia varhaiskasvatuspalveluja (esim. avointa päiväkotitoimintaa) on tarjolla
- Perheet saavat lapselleen haluamansa hoitopaikan ja hoitomuodon
- Lapset saavat laadukasta varhaiskasvatusta
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tukea on riittävästi saatavilla
- Puheterapeutin tukea on riittävästi saatavilla
- Tiedottaminen varhaiskasvatuspalveluista on toimivaa
- Sähköinen tiedottaminen (esim. pedanet) on kattavasti käytössä varhaiskasvatuksessa

- Huoltajat saavat tietoa hoito/esiopetuspaikan toiminnasta
- Huoltajat saavat riittävästi tietoa omaa lasta koskevista aiheista
- Keskusteluyhteys huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä on toimiva
- Huoltajilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuksen toimintaan
- Huoltajat saavat riittävästi tietoa asiakasmaksuista ja niiden muutoksista
- Lapsen hoito/esiopetuspaikan sijainti on hyvä
- Lapsi menee mielellään hoitopaikkaan
- Hoito/esiopetuspaikan piha-alue on turvallinen ja soveltuu toimintaan
- Hoito/esiopetuspaikan läheisyydessä on riittävästi luontoa, jota hyödynnetään toiminnassa

Toiveita tai palautetta varhaiskasvatuksen kehittämiseksi: _____

Kiitos!

Henkilöstökyselyn tuloksia

Henkilöstön toiveita:

- Perhepäivähoidon varahoitojärjestelmä varmistettava
- Avoimia varhaiskasvatuspalveluja lisää
- Tiedottamista (sähköinen tiedottaminen)
- Lisää erityisopettajan ja puheterapeutin resurssia
- Lisää materiaaliressurssia
- Pysyvää henkilöstöresurssia

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
- 10. Henkilöstökysely, perusopetus**
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Henkilöstökysely, perusopetus

Kysely perusopetuksen henkilöstölle

Kursiivilla on nostettu esiin kohtia, jotka havaittiin ongelmallisiksi kyselyyn vastaamisessa.

Taustakysymykset

Työskentelen pääasiallisesti

- a. alakoulussa
- b. yläkoulussa

Palveluverkkoa koskevat kysymykset

Palveluverkkoselvityksessä on esitetty seuraavat vaihtoehdot perusopetuksen tulevaisuuden palveluverkoksi:

1. Palveluverkkoon ei tehdä muutoksia
2. Osa alakouluista lakkautetaan
Tässä vaihtoehdossa X ja Y koulujen toiminta lakkaa 1.8.2022 ja oppilaat siirtyvät uuteen Z kouluun.
3. Keskitetty yhtenäiskouluratkaisu
Tässä vaihtoehdossa alakoulut sekä yläkoulu yhdistyvät 0-9 vuosiluokkaa sisältäväksi yhtenäiskouluksi 1.8.2022 alkaen.

Mikä on mielestäsi paras vaihtoehto perusopetuksen palveluverkoksi?

1. vaihtoehto: palveluverkkoon ei tehdä muutoksia
2. vaihtoehto: osa alakouluista lakkautetaan
3. vaihtoehto: keskitetty yhtenäiskouluratkaisu
4. muu, mikä?

Perustelut: _____

Mikä on mielestäsi huonoin vaihtoehto perusopetuksen palveluverkoksi?

1. vaihtoehto: palveluverkkoon ei tehdä muutoksia
2. vaihtoehto: osa alakouluista lakkautetaan
3. vaihtoehto: keskitetty yhtenäiskouluratkaisu
4. muu, mikä?

Perustelut: _____

Mitä hyötyjä näet mahdollisessa yhtenäiskouluratkaisussa?

Mitä haittoja näet mahdollisessa yhtenäiskouluratkaisussa?

Mitkä ovat mielestäsi edellytykset toimivalle yhtenäiskoululle?

Kokemukset tämänhetkisestä tilanteesta:

Mitkä asiat ovat sinulle tärkeimpiä perusopetuksen toiminnassa? (Zef-janalle asetettuna ei lainkaan tärkeä – erittäin tärkeä)

- Laadukas opetus
- Oppimistavoitteiden saavuttaminen
- Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
- Viihtyisä oppimisympäristö
- Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
- Terve koulurakennus
- Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
- Koulun koko
- Ryhmäkoko
- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Toimiva ja yhteen hiileen puhaltava työyhteisö
- Koulun sijainti
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?
- Vapaa sana: _____

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
- 10. Henkilöstökysely, perusopetus**
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Mihin seikkoihin olet tyytyväinen omassa koulusasi? (Zef-janalle asetettuna en lainkaan tyytyväinen – erittäin tyytyväinen)

- Laadukas opetus
- Oppimistavoitteiden saavuttaminen
- Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
- Viihtyisä oppimisympäristö
- Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
- Terve koulurakennus
- Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
- Koulun koko
- Ryhmäkoko
- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Toimiva ja yhteen hiileen puhaltava työyhteisö
- Koulun sijainti
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?
- Vapaa sana: _____

Arvio mahdollisten koululakkautusten vaikutuksista (kouluverkkovaihtoehto 2)

Miten arvioisit mahdollisten lakkautusten vaikuttavan omiin työolosuhteisiin?

- Heikentäisi merkittävästi
- Heikentäisi jonkin verran
- En osaa sanoa
- Parantaisi jonkin verran
- Parantaisi merkittävästi
- Vapaa sana: _____

Miten arvioisit mahdollisten lakkautusten vaikuttavan omaan työhyvinvointiin?

- Heikentäisi merkittävästi
- Heikentäisi jonkin verran
- En osaa sanoa
- Parantaisi jonkin verran
- Parantaisi merkittävästi
- Vapaa sana: _____

Miten arvioit mahdollisten lakkautusten vaikuttavan seuraaviin, koulutyöhön liittyviin asioihin?

Voit tarkentaa arviotasi "Vapaa sana" -ruudussa (Zef-asteikolla ei vaikuta lainkaan – vaikuttaa paljon)

HUOM! Asteikko ei ollut toimiva, koska se ei mitannut muutoksen suuntaa (negatiivinen tai positiivinen)

- Laadukas opetus
- Oppimistavoitteiden saavuttaminen
- Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
- Viihtyisä oppimisympäristö
- Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
- Terve koulurakennus
- Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
- Koulun koko
- Ryhmäkoko
- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Toimiva ja yhteen hiileen puhaltava työyhteisö
- Koulun sijainti
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?
- Vapaa sana: _____

Arvio siirtymisestä mahdolliseen yhtenäiskoulu-malliin (kouluverkkovaihtoehto 3)

Miten arvioisit mahdollisen yhtenäiskouluratkaisun vaikuttavan työolosuhteisiin?

- Heikentäisi merkittävästi
- Heikentäisi jonkin verran
- En osaa sanoa
- Parantaisi jonkin verran
- Parantaisi merkittävästi
- Vapaa sana: _____

B Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
- 10. Henkilöstökysely, perusopetus**
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Miten arvioisit mahdollisen yhtenäiskoulun vaikuttavan omaan työhyvinvointiisi?

- Heikentäisi merkittävästi
- Heikentäisi jonkin verran
- En osaa sanoa
- Parantaisi jonkin verran
- Parantaisi merkittävästi
- Vapaa sana: _____

Miten arvioit mahdollisen yhtenäiskoulumallin vaikuttavan seuraaviin, koulunkäyntiin liittyviin asioihin. Voit tarkentaa arviotasi "Vapaa sana" – ruudussa. (Zef-asteikolla ei vaikuta lainkaan – vaikuttaa paljon)

HUOM! Asteikko ei ollut toimiva, koska se ei mitannut muutoksen suuntaa (negatiivinen tai positiivinen)

- Laadukas opetus
- Oppimistavoitteiden saavuttaminen
- Erilaiset opetuksen tukitoimet saatavilla omassa koulussa
- Viihtyisä oppimisympäristö
- Tehokas puuttuminen kiusaamiseen
- Terve koulurakennus

- Ajanmukaiset ja monipuoliset opetusvälineet
- Koulun koko
- Ryhmäkoko
- Toimiva kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Toimiva ja yhteen hiileen puhaltava työyhteisö
- Koulun sijainti
- Toimiva sijaisuuksien/poikkeusjärjestelyjen hoito
- Muu, mikä?
- Vapaa sana: _____

Liittyykö kouluverkko selvityksessä esitettyihin malleihin kohdallasi muita huolenaiheita?

- Ei mitään erityistä
- Kyllä, mitä? _____

Onko sinulla toiveita tai kysymyksiä kouluverkko selvityksen loppuvaiheen prosessista?

- Ei mitään erityistä
- Kyllä, mitä? _____
- Vapaa sana: _____

Kiitos vastauksistasi!

Henkilöstökyselyn tuloksia

Henkilöstö piti tärkeimpinä asioina perusopetuksen toiminnassa tervettä koulurakennusta, ryhmäkokoja, laadukasta opetusta sekä toimivaa ja yhteen hiileen puhaltavaa työyhteisöä. He olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä oman koulunsa tilanteeseen, mutta kehittämisen tarvetta nähtiin olevan ryhmäkoossa ja oppimisympäristön viihtyisyydessä. Tulosta selittää ainakin osittain se, että kaupungin suurimmassa alakoulussa on isot ryhmäkoot ja koulu sijaitsee väistöiloissa.

N. 35 % henkilöstöstä näki nykytilan parhaana perusopetuksen palveluratkaisuna. N. 31 % taas kannatti alakoulujen yhdistymisiä. 29 % esitti ratkaisuksi jonkin muun vaihtoehdon. Huonoimpana palveluratkaisuna yleisimmin pidettiin yhtenäiskoulua (n. 71 %).

Valtaosa henkilöstöstä ei osannut arvioida sitä, miten mahdollisten koulujen lakkautukset vaikuttaisi henkilöstön työolosuhteisiin ja työhyvinvointiin. Kuitenkin suurempi osa henkilöstöstä epäili työolojen ja työhyvinvoinnin heikentyvän koulujen lakkautusten myötä kuin parantuvan. Valtaosa henkilöstöstä arvioi työolosuhteiden ja työhyvinvoinnin heikentyvän merkittävästi tai jonkin verran, mikäli yhtenäiskoulu perustettaisiin.

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
- 11. Kuntalaiskysely**
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Kysely kuntalaisille

Kuntalaisille suunnattu kysely kartoitti seuraavia asioita. Monivalintakysymysten vaihtoehdot olivat samoja kuin huoltajien ja henkilöstön kyselyissä.

- Varhaiskasvatuspalvelujen kysyntä kaupungissa on kasvanut. Millä keinoin kaupungissa tulisi vastata kasvaneeseen kysyntään?
- Mitkä asiat varhaiskasvatuksessa ovat mielestäsi tärkeimpiä?
- Mikä on mielestäsi paras vaihtoehto perusopetuksen palveluverkoksi?
- Mikä on mielestäsi huonoin vaihtoehto perusopetuksen palveluverkoksi?
- Mitkä asiat perusopetuksessa ovat mielestäsi tärkeimpiä?
- Miten arvioisit mahdollisten koulujen lakkautusten vaikuttavan lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin?

- Miten arvioit mahdollisten lakkautusten vaikuttavan välillisesti?
- Miten arvioisit mahdollisen yhtenäiskoulun vaikuttavan lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin?
- Miten kaupungin varhaiskasvatuksen palveluja tulisi kehittää, jotta niistä tulisi vetovoimatekijä kaupungille?
- Miten kaupungin perusopetuksen palveluja tulisi kehittää, jotta niistä tulisi vetovoimatekijä kaupungille?

61 % kuntalaisista piti nykyistä palveluverkkoa parhaana vaihtoehtona. Haluttiin säilyttää pienet lähikoulut lapsille turvallisena vaihtoehtona. Kuntalaisista 13 % piti osan koulujen lakkauttamista parhaimpana vaihtoehtona. Perusteluna oli saada tasa-arvoiset opetusryhmäkoot kaikille. Yhtenäiskouluratkaisua vastusti 62 % kuntalaisista. He katsoivat kouluun tulevan liian paljon eri ikävaiheessa olevia oppilaita, kiusaamiseen ei pystytä puuttumaan helposti ja vuorovaikutus vanhempien kanssa heikenee. Vajaa viidennes kuntalaisista oli sitä mieltä, että jokin muu kuin palveluverkkoselvityksessä esitetty vaihtoehto olisi paras ratkaisu. He tuottivat melko erilaisia vaihtoehtoja, joihin sisältyi yksittäisten koulujen lakkauttamisia tai että jonkun koulun toiminnasta osa siirrettäisiin toiseen kouluun.

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
- 12. Nuorisovaltuuston lausunto**

Nuorisovaltuuston lausunto

Nuorisovaltuusto antoi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkoselvityksestä seuraavan lausunnon:

“Nuorisovaltuusto toteaa lausuntonaan, että palveluverkkoon ei tehdä muutoksia. Nuorisovaltuuston mielestä kyläkoulujen säilyttäminen on tärkeää: Pienet opetusryhmät ovat etu varsinkin sellaisille oppilaille, joilla on oppimisvaikeuksia. Kyläkoulut ovat myös turvallisia ja yhteisöllisiä, kun lapset voivat opiskella tutussa ympäristössä tuttujen ihmisten parissa. Kalliita koulukuljetuksia ei tarvita niin paljon, vaan monet oppilaista voivat kulkea kouluun itsenäisesti liikkumalla (esim. kävellen tai polkupyörällä).

Nuorisovaltuusto toteaa, että yhtenäiskoulusta tulisi aivan liian suuri ja varsinkin nuorimmat alakoululaiset voivat kokea isossa koulussa turvattomuutta. Myöskään kaupungin isoimman koulun oppilasmäärän kasvattamisessa ei ole mieltä, koska koulu on iso jo nyt.

Nuorisovaltuusto toteaa myös, että varhaiskasvatuksen lisääntyneet palvelutarpeet tuotetaan kunnallisesti eikä turvautumalla yksityiseen palvelutuotantoon.”

B

Toteutus- vaihe

4. Varhaiskasvatuksen lasten kuuleminen ja tuotokset
5. Vammaisten lasten kuuleminen ja tuotokset
6. Koulujen lasten kuuleminen ja tuotokset
7. Huoltajien kysely, varhaiskasvatus
8. Huoltajien kysely, perusopetus
9. Henkilöstökysely, varhaiskasvatus
10. Henkilöstökysely, perusopetus
11. Kuntalaiskysely
12. Nuorisovaltuuston lausunto

Pohdittavaa

Lasten kuulemista voidaan toteuttaa heidän omissa arkiympäristöissä

Osan lasten kuulemisista toteutti lapsille ennestään tuttu työntekijä, kuten opettaja tai lastentarhanopettaja. Osan kuulemisista taas toteutti lapsille entuudestaan tuntematon draamapedagogi. Molemmat tavat toimivat hyvin ja molemmissa on omat etunsa. Tutuus luo turvallisuutta, jolloin kuuleminen on helppo toteuttaa osana koulu- tai päiväkotiarkea. Ulkopuolinen taas pystyy tuomaan uusia menetelmiä ja lapsille avautuu mahdollisuus puhua luottamuksellisesti oman yhteisön ulkopuoliselle henkilölle. Tämä saattaa mahdollistaa sellaisten asioiden esiintuomisen, mitä ei välttämättä esimerkiksi oman opettajan kanssa halua kertoa. Oli kyseessä kumpi tapa tahansa, on lasten kanssa tärkeää myöhemmin palata siihen, miten ja millaisissa asioissa heidän näkemyksensä on huomioitu.

Aikuiset voivat oppia löytämään lapsille sopivia tapoja osallistua

Lasten kuulemisessa pyrittiin löytämään keinoja kuulla lasta ja muutoksia kuulemisiin pyrittiin tekemään myös saatujen kokemusten mukaan. Esimerkiksi etäännyttämisen avulla pyrittiin helpottamaan lasten osallistumista arviointiin. Kuitenkin yleisesti voidaan todeta, että on erittäin vaikeaa löytää kaikille lapsille sopivaa menetelmää osallistua arviointiin. Jokaisessa kuulemisessa onkin pyrittävä huomioimaan juuri kyseisen lapsiryhmän tarpeet ja myös aiemmat kokemukset arvioitavaan asiaan liittyen.

Koulun lopettamisuhka voi olla koko yhteisölle kipeä asia - tämä voi vaikuttaa lasten osallistamiseen

Menetelmiä valittaessa on mietittävä tarkkaan kyseisen ryhmän tarpeet. Tässä onnistuttiin melko hyvin, mutta yhden koulun osalta tilanne ja historia olisi pitänyt ennakoita paremmin. Kyseessä oli koulu, joka oli aikaisemmin ollut lopettamisuhan alla ja nytkin palveluverkkoesityksen vaihtoehdoissa oli koulun lopettaminen vaihtoehtona. Koulun lopettamisuhka oli kipeä asia, joka todennäköisesti vaikutti siihen, että osa koulun lapsista säikähti, että oma koulu lopetetaan. Kyseisen koulun vanhempainyhdistys teki kannanoton lapsivaikutusten arviointia vastaan, sillä he kokivat että lapsia kuulemalla oli aiheutettu huolta lapsille. Vanhempien huoleen reagoitiin järjestämällä erillinen vanhempainilta, jossa keskusteltiin prosessista.

Erilaisten lapsikäsitusten törmätessä keskustelu on tärkeää

Kakki toimijat eivät olleet sitä mieltä, että lapsia voidaan ottaa mukaan koulu- ja varhaiskasvatusverkon tarkasteluun mukaan. Lapsivaikutusten arviointiprosessissa törmäsivät myös aikuisten erilaiset lapsikäsitukset.

Pohdintaa käytiin esimerkiksi siitä, millaisena toimijana lapsi omissa yhteisöissä nähdään: ensisijaisesti aikuisten suojelun kohteena vai aktiivisena oikeuksien haltijana ja toimijana. Keskustelu ja erilaisten näkemysten vaihto onkin ollut varsin vilkasta eri foorumeilla.

Osa kuntalaisista koki, että lapsia osallistamalla on aiheutettu lapsille enemmän haittaa kuin hyötyä. Lapset ovat kuitenkin enimmäkseen olleet innostuneita työskentelystä ja he ovat kertoneet osallistuneensa mielellään arviointiin.

Kohti pitkäkestoisia ratkaisuja

Lapsivaikutusten arviointia tehdessä tuli ilmi, että koulu- ja varhaiskasvatusverkkoa koskevissa päätöksissä tulisi kyetä löytämään lasten ja perheiden näkökulmasta mahdollisimman pitkäkestoisia ratkaisuja.

Mikäli esimerkiksi koulun mahdollista lopettamista tarkastellaan pahimmassa tapauksessa vuosittain, aiheuttaa se jatkuvaa epävarmuuden tilaa ja myös kuohuntaa kouluyhteisöön. Myös lapsivaikutusten arvioinnin tekemistä voi haastaa se, että lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointiin sekoittuu muitakin asioita kuten kyläyhteisön elinvoimaan liittyvät kysymykset, joita saatetaan toisinaan jopa perusteettomasti yhdistää lapsen edun kysymyksiin.

Viestintään kiinnitettävä erityistä huomiota

Arvioinnin toteuttajien on myös hyvä huomioida, että "epäonnistumiset" tai eriävät mielipiteet nousevat helposti myös paikallislehtien otsikoihin. On hyvä myös viestiä mahdollisimman avoimesti ja kertoa kuntalaisille arvioinnin tuloksista. Tätä varten oli kaupungin verkkosivustolle perustettu blogi, jossa kuvattiin palveluverkkoselvityksen ja lapsivaikutusten arvioinnin prosesseja ja tuloksia.

C

**Koonti- ja
päättövaihe**

**13. Infotilaisuus
henkilöstölle**

14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Infotilaisuus henkilöstölle

Tilaisuudessa esiteltiin palveluverkkoselvitystä, palveluverkkoselvitykseen liittyvien kyselyiden tuloksia sekä lasten ja nuorten kuulemisten tuloksia. Tilaisuus toimi samalla henkilöstön yhteisenä keskustelufoorumina.

C

Koonti- ja päättövaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
- 14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)**
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille

Tilaisuudessa esiteltiin palveluverkkoselvitystä, palveluverkkoselvitykseen liittyvien kyselyiden tuloksia sekä lasten ja nuorten kuulemisten tuloksia siitä, millainen on hyvä kasvu- ja oppimisympäristö varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Tilaisuus toimi samalla kuntalaisten, huoltajien, viranhaltijoiden ja päättäjien yhteisenä keskustelufoorumina.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. **Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen**
16. Päätös

Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen

PALVELUVERKKO- UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
<p>Päätösvaihtoehto 1:</p> <p>Ns. 0-vaihtoehto, ei tehdä muutoksia nykytilaan</p>	<p>Perusopetus</p> <p>Koulu 1: väistötiloissa toimiva kaupungin suurin alakoulu, uuden koulun tarveselvitys hyväksytty</p> <p>Koulu 2: laskevan oppilasennusteen 3-opettajainen kyläkoulu</p> <p>Koulu 3: peruskorjausta odottava, laskevan oppilasennusteen 1-sarjainen koulu</p> <p>Koulu 4: keskustan tuntumassa toimiva, vakaan oppilasennusteen 1-sarjainen koulu</p> <p>Koulu 5: muutama vuosi sitten rakennettu, vakaan oppilasennusteen 3-opettajainen kyläkoulu</p> <p>Koulu 5: koko yläkoulun ikäluokan kokoava oppilaitos</p> <p>Alakoulut ovat erikokoisia ja sijaitsevat eri puolilla kaupunkia. Koulujen oppilasennusteet ja ryhmäkoot vaihtelevat suuresti: osalla on laskeva oppilasennuste ja pienet ryhmäkoot, osalla kasvava oppilasennuste ja suuret ryhmäkoot.</p>	<p>Lasten tuntemukset omaa kouluun kohtaan olivat pääosin myönteisiä. He viihtyivät omassa koulussaan ja kertoivat siellä olevan hyviä opettajia ja kivoja kavereita.</p> <p>69 % huoltajista katsoi nykyisen palveluverkon olevan parhaan vaihtoehdon. He katsoivat, että pienet koulut ovat lasten edun mukaisia ja niissä pysytään antamaan yksilöllistä tukea.</p> <p>35 % henkilöstöstä kannatti nykyistä palveluverkkoa, mutta he eivät perustelleet kantaansa.</p> <p>61 % kuntalaisista piti nykyistä palveluverkkoa parhaana vaihtoehtona. Haluttiin säilyttää pienet lähikoulut lapsille turvallisena vaihtoehtona.</p>	<p>Lapset kokivat, että omassa koulussa on myös kehitettävää. Osa asioista on toteutettavissa itse, pienillä asioilla. Toiset asiat, kuten luokkien ja piha-alueiden riittävyys tai opiskelurauha, eivät ole ratkaistavissa nykyisellä palveluverkolla.</p> <p>13 % huoltajista katsoi, että huonoin vaihtoehto on se, ettei palveluverkoon tehdä muutoksia. He näkivät, että ratkaisu ei ole kestävä, opetuksen on muututtava maailman mukana ja koulujen epätasaisia ryhmäkoja on saatava tasattua.</p> <p>23 % henkilöstöstä piti huonoimpana vaihtoehtona sitä, ettei palveluverkkoa muuteta mitenkään. Oppilaat ovat epätasa-arvoisessa asemassa, koska koulujen ryhmäkoot ovat niin erikokoisia.</p> <p>15 % kuntalaisista koki, että huonoin vaihtoehto on olla tekemättä muutoksia palveluverkkoon. Koulujen välillä olevia ryhmäkokoja tulisi saada tasoitettua.</p>

C

Koonti- ja päättövaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Arvio hyödyistä ja haitoista

Opetusryhmien koko

Koulu 1:ssä on lukuvuonna 2017 - 2018 ikäluokasta riippuen 46 – 62 oppilasta per ikäluokka. Kaksisarjaisella koululla (2 rinnakkaisluokkaa) tämä tarkoittaa sitä, että opetusryhmän koko voi olla jopa yli 30 oppilasta. Keskimääräinen ryhmäkoko ilman erityisopetuksen pienryhmiä on noin 26 lasta. Yksisarjaisista kouluista (yksi luokka per ikäluokka). Koulu 4:ssä ryhmäkoko on noin 21 oppilasta ja koulu 3:ssa noin 13. Kolmiopettajaisista kouluista (kaksi ikäluokkaa samassa yhdysluokassa) Koulu 5:n opetusryhmän koko on noin 17 ja koulu 2:ssa 16.

Erot opetusryhmien koossa tarkoittavat suurimmillaan sitä, että yhdellä opettajalla voi olla luokassaan koulusta riippuen peräti joko 30 tai 13 oppilasta. Oppilaan näkökulmasta tämä tarkoittaa, että oppilas voi saada jopa 50 % vähemmän opettajan aikaa koko alakoulupolkunsa ajan kuin ikätoverinsa toisessa koulussa.

Oppilasmäärien vähentyessä epätasaisesti kunnan alueella erot opetusryhmien koon suhteen kasvavat entisestään. Viiden vuoden kuluttua, lukuvuonna 2022 – 2023, jolloin Lauttakylän uusi koulu on investointiohjelman mukaan valmis, ovat oppilasennusteen mukaiset keskimääräiset ryhmäkoot seuraavat:

Koulu	Oppilaita	% ala-koululaisia	Opetusryhmiä	Oppilaita per opetusryhmä
1	304	53 %	12	25 pienryhmät integroituna
2	31	5 %	3	10
3	68	12 %	6	11
4	122	21 %	6	20
5	52	9 %	3	17

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun Tulevaisuuden peruskoulu (OKM 2015:8) mukaan opetusryhmien keskikoko oli perusopetuksen alakouluissa vuonna 2013 vuosiluokilla 1 – 6 keskimäärin 19,7 oppilasta ja vuosiluokilla 7 – 9 16,5 oppilasta.

Kaupungissa alakoulujen yhteenlaskettu opetusryhmien koon keskiarvo lukuvuonna 2017 - 2018 on 18,5. Oppilasnusteiden mukaan laskettuna keskiarvo tulee lukuvuonna 2022 – 2023 olemaan peräti 16,6. Lukema on valtakunnallista keskiarvoa huomattavasti pienempi, mutta se ei kuvasta alakoulujen todellisuutta.

Tällä hetkellä koulu 1:n opetusryhmien keskikoko ylittää valtakunnallisen keskiarvon yli viidellä oppilaalla ja koulu 4:ssä yhdellä oppilaalla. Mikäli oppilasnusteet pitävät paikkansa, tulevat näiden koulujen oppilasryhmien koot olemaan myös lukuvuonna 2022 – 2023 yli valtakunnallisen keskiarvon. Tämä tarkoittaa, että 74 % kaupungin alakoulujen oppilaista saa vähemmän opettajan aikaa kuin ikätoverinsa Suomessa keskimäärin. Koulu 1:n kohdalla ero valtakunnalliseen keskiarvoon ja kaupungin pienempiin alakouluihin on huomattava. Tämä tarkoittaa sitä, että 53 % alakoululaisista voi saada jopa yli kaksi kertaa vähemmän opettajan aikaa kuuden ensimmäisen kouluvuotensa aikana kuin ikätoverinsa toisessa kaupungin koulussa.

OKM:n julkaisun (2015:8) mukaan luokkakooella on vaikutusta oppilaiden taitojen kehittymiseen paitsi kouluiässä, myös myöhemmin. Tutkimusten mukaan pienemmissä luokissa opiskelleet saivat parempia oppimistuloksia myös jatko-opinnoissaan, mikä heijastui myöhempien opiskeluvuosien pituuteen ja sitä myötä aikuisiän vuosituloihin ja palkkaan. Asiaan liittyy myös perheiden sosioekonominen asema. Luokkakoon kasvaessa oppilaat joutuvat ottamaan enemmän vastuuta oppimisestaan, koska opettajan aikaresurssi ei riitä niin paljoa oppimisen tukemiseen kuin pienemmissä ryhmissä. Muutos on haitallisempi alemman tulotason perheistä tulleille oppilaille. Luokkakoon kasvaessa niiden oppilaiden vanhemmat, joilla on keskimääräistä parempi sosioekonominen asema, alkavat auttaa enemmän lapsiaan kotitehtävien teossa kuin vanhemmat, joilla on keskimääräistä alhaisempi tulotaso. Tämä heijastuu oppilaiden oppimistuloksiin ja myöhempään opiskelu-uraan sekä sitä kautta hänen aikuisiän sosioekonomiseen asemaansa.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Opetusryhmien resurssit

Valtioneuvoston asetuksella on valtakunnalliseksi tuntijaoksi määritelty 222 vuosiviikkotuntia, jonka kukin oppilas saa peruskoulun aikana. Yksi vuosiviikkotunti tarkoittaa 38 tuntia opetusta lukuvuoden aikana. Kaupungissa tuntijako on asetettu 228 tuntiin.

Tuntijako kertoo minimin, jonka verran oppilaan tulee saada lukuvuoden aikana opetusta. Siihen pohjautuen lautakunta päättää lukuvuosittain perusopetuksen tuntikehyksestä, joka annetaan koulujen käyttöön opetuksen järjestämiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa lisäresurssin jakamista kouluille tukiopetukseen, jakotunteihin ja erityisopetuksen järjestämiseen.

Lukuvuonna 2017 – 2018 oppilaskohtainen tuntikehysresurssi on alakouluilla seuraava:

Koulu	Vuosiviikkotuntia per oppilas
1	1,48
2	1,94
3	2,20
4	1,57
5	1,75

Pieniin kouluihin ohjataan tällä hetkellä enemmän oppilaskohtaista tuntikehysresurssia kuin keskustan suurempiin kouluihin.

Mikäli perusopetuksen palveluverkkoon ei tulevaisuudessa tehdä muutoksia, pienten koulujen oppilasmäärä putoaa entisestään ja oppilaskohtaiset kustannukset kasvavat. Suurten opetusryhmien koulut puolestaan tarvitsevat nykyistäkin enemmän jakotunti-, tukiopetus- tai erityisopettajaresurssia. Yhtälö on taloudellisesti kestävä ja johtaa säästötoimenpiteisiin, jotka heikentävät koko perusopetuksen laatua.

Lapsivaikutusten arviointitulokset

Perusopetuksen huoltajista 69 % ja henkilöstöstä 35 % sekä kuntalaisista 61 % piti parhaimpana vaihtoehtona, ettei perusopetuksen palveluverkkoon tehdä muutoksia. He perustelivat kantaansa sillä, että pienet koulut ovat lasten edun mukaisia, tarjoten yksilöllistä tukea ja turvallisen vaihtoehdon oppilaille.

Sitä, että palveluverkkoon ei tehdä muutoksia, piti huonoimpana vaihtoehtona 13 % huoltajista, 23 % henkilöstöstä ja 15 % kuntalaisista. He katsoivat, että alakoulujen oppilaat ovat tällä hetkellä epätasa-arvoisessa tilanteessa keskenään ja koulujen välisiä ryhmäkokoeroja tulee tasoittaa.

Oppilaiden tuntemukset omaa kouluaan kohtaan olivat pääosin myönteisiä. He viihtyivät omassa koulussaan ja kertoivat siellä olevan hyviä opettajia ja kivoja kavereita. He kokivat, että omassa koulussa on myös kehitettävää. Osa asioista on toteutettavissa itse, pienillä asioilla. Toiset asiat, kuten luokkien ja piha-alueiden riittävyys tai opiskelurauha, eivät ole ratkaistavissa nykyisellä palveluverkolla.

C
Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
- 15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen**
16. Päätös

Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen

PALVELUVERKKO- UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
<p>Päätösvaihtoehto 2: Osa alakouluista lakkautetaan</p>	<p>Koulujen 2 ja 5 toiminta lakkaa 1.8.2022 ja oppilaat siirtyvät uuteen Koulu 1:een.</p>	<p>Mahdollisessa muutoksessa oppilaat näkivät myönteisenä asiana sen, että tutustuisi uusiin ihmisiin ja saisi uusia kavereita ja opettajia, luokkatilat lisääntyisivät ja liikuntamahdollisuudet paranisivat.</p> <p>Huoltajista 18 % kannatti tätä vaihtoehtoa. Valintaa perusteltiin toiminnan keskittämällä ja taloudellisuudella, koska oppilasmäärät ovat laskevia.</p> <p>Perusopetuksen henkilöstöstä 31 % kannatti tätä vaihtoehtoa. Näin saataisiin tasaisen kokoiset oppilasryhmät koulujen välillä ja resurssit kohdennettua tasaisemmin.</p> <p>Kuntalaisista 13 % piti tätä parhaimpana vaihtoehtona. Perusteluna oli saada tasa-arvoiset opetusryhmäkoot kaikille.</p>	<p>Lapsia huolestutti mahdollisissa muutoksissa mm. uuden koulun suuret oppilasmäärät, lisääntyvä melu ja häly, pidentyvät koulumatkat ja mahdollinen kiusaamisen lisääntyminen.</p> <p>24 % huoltajista vastusti tätä vaihtoehtoa, koska he halusivat säilyttää pienten koulujen pienet ryhmäkoot. Myös koulumatkojen ja sitä kautta koulupäivien keston arveltiin pitenevän.</p> <p>Perusopetuksen henkilöstöstä 5 % piti tätä huonoimpana vaihtoehtona. He eivät kuitenkaan perustelleet kantansa.</p> <p>19 % kuntalaisista piti tätä huonoimpana ratkaisuna, perusteluna oppilaiden pitenevät koulumatkat ja juuri rakennettu uusi kouluinteistö.</p>

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Arvio hyödyistä ja haitoista

Mikäli koulu 1, 2 ja 5 yhdistettäisiin, perusopetuksen kouluverkko muodostuisi kolmesta alakoulusta ja yhdestä yläkoulusta. Koulu 1:stä tulisi 3-sarjainen koulu, jossa toimivat erityisopetuksen pienryhmät ja pidennetyn oppivelvollisuuden ryhmät.

Vaihtoehto pienentäisi Koulu 1:n opetusryhmäkokoja keskimäärin 1,5 – 2,5 oppilaan verran. Perusopetusryhmän koko olisi keskimäärin 17,5 oppilasta (pienryhmät mukaan lukien) ja ilman pienryhmiä 19,6 oppilasta.

Viiden vuoden kuluttua, lukuvuonna 2022 – 2023, jolloin Koulu 1:n uusi koulu on investointiohjelman mukaan valmis, olisivat oppilaskokosten mukaiset keskimääräiset ryhmäkoot tässä vaihtoehdossa seuraavat:

Koulu	Oppilaita	% ala-koululaisia	Opetusryhmiä	Oppilaita per opetusryhmä
1 joista pienryhmissä	387 40	67 %	22 4	21,5 (pienryhmät integroituna) 19,3 % (ilman pienryhmiä)
3	68	12 %	6	11
4	122	21 %	6	20

Ratkaisu pienentäisi huomattavasti koulu 1:n ryhmäkokoja. Erityisopetuksen pienryhmät mukaan lukien koulun ryhmäkoot laskisivat valtakunnallisen keskiarvon (19,7 %) alapuolelle. Pienryhmät kokonaan integroituna olisivat ryhmäkoot koulussa vielä yli valtakunnallisen keskitason. Ratkaisu tasoittaisi alakoulujen välillä vallitsevia suuria eroja opetusryhmien koossa.

Talous

Ratkaisulla olisi myös vaikutusta talouteen: opetusryhmäkokojen ollessa maltillisempia olisi myös jakotuntiresurssin ja ohjaajaresurssin tarve pienempi. Ratkaisu vähentäisi painetta tuntikehyksen karsimiseen ja sitä kautta opetuksen laadun heikentämiseen.

Perusopetuksen taloutta keventäisivät myös kouluverkon supistumisen myötä poistuvat kiinteistönhoidon ja ruokahuollon kustannukset. Ratkaisu lisäisi perusopetuksen kuljetuskustannuksia, mutta ei merkittävästi verrattuna siitä syntyviin säästöihin.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Lapsivaikutusten arviointitulokset

Vaihtoehtoa 2 kannatti 18 % huoltajista, 31 % henkilöstöstä ja 13 % kuntalaisista. He perustelivat kantaansa opetusryhmäkokojen erojen tasoittamisella, oppilaiden välisen tasa-arvon edistämällä sekä taloudellisilla seikoilla. Kaksosvaihtoehtoa piti huonoimpana ratkaisuna 24 % huoltajista, 5 % henkilöstöstä ja 19 % kuntalaisista. Perusteluna oli pienempien koulujen pienten ryhmäkokojen säilyttäminen, uuden Koulu 5:n rakennuksen hyödyntäminen ja pelko koulumatkojen ja -päivien pitenemisestä kyläkoulujen lakkautusten myötä.

Oppilaat näkivät mahdollisessa muutoksessa myönteisenä asiana sen, että tutustuisi uusiin ihmisiin ja saisi uusia kavereita ja opettajia, luokkatilat lisääntyisivät ja liikuntamahdollisuudet paranisivat. Heitä huolestutti mahdollisissa muutoksissa mm. uuden koulun suuret oppilasmäärät, lisääntyvä melu ja häly, pidentyvät koulumatkat ja mahdollinen kiusaamisen lisääntyminen.

Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. **Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen**
16. Päätös

PALVELUVERKKO- UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
Päätösvaihtoehto 3: Keskitetty yhtenäiskouluratkaisu	Koulut 1, 2 ja 5 sekä yläkoulu 6 yhdistyvät 0-9 vuosiluokkaa sisältäväksi yhtenäiskouluksi 1.8.2022 alkaen.	<p>Alakoulun oppilaat näkivät hyvänä asiana yhtenäiskoulussa olevan pysyvyyden (samassa koulussa 9 vuotta, kaverit ja kummioppilaat koululla koko ajan, sisarukset samassa koulussa), ison pihan ja koulukiinteistön sekä mahdollisuuden saada lisää kavereita. Siirtymä alakoulusta yläkoulun puolelle ei olisi suuri.</p> <p>Yläkoulun oppilaat näkivät ratkaisun tuovan lisää kavereita ja sosiaalisuutta.</p> <p>Perusopetuksen huoltajista 7 % piti yhtenäiskoulua parhaana vaihtoehtona. Valintaa perusteltiin kustannussyillä.</p> <p>Perusopetuksen henkilöstöstä vain 5 % piti yhtenäiskouluratkaisua parhaana vaihtoehtona. Valintaa ei perusteltu mitenkään.</p> <p>8 % kuntalaisista näki yhtenäiskouluratkaisun olevan parhaan vaihtoehdon. He eivät kuitenkaan perustelleet valintaansa.</p>	<p>Alakoulun oppilaat näkivät yhtenäiskoulun mahdollisina huonoina puolina mm. ikäeron oppilaiden välillä (huono esimerkki pienemmille, kiusaaminen, lapsuus päättyy liian aikaisin), oppilaiden ja opettajien ison määrän, tilahtauden ja metelin, käytöshäiriöt, eksymisen suurissa tiloissa ja turvallisuuden heikkenemisen piha-alueen liikennejärjestelyissä.</p> <p>Noin puolet yläkoulun oppilaista koki yhtenäiskouluratkaisun huolestuttavana asiana. He perustelivat näkemystään samoilla asioilla kuin alakoululaiset.</p> <p>61 % huoltajista piti yhtenäiskouluratkaisua huonoimpana vaihtoehtona. He katsoivat erojen oppilaiden iässä ja kasvun vaiheissa olevan liian suuren ja pelkäsivät pienempien oppilaiden saavan huonoja vaikutteita isommiltaan. Oppilasmäärien ja luokkakoon kasvua myös pelättiin ja sitä, ettei yksilöllinen opetus toteutuisi.</p> <p>71 % perusopetuksen henkilöstöstä piti yhtenäiskouluratkaisua huonoimpana vaihtoehtona. He katsoivat yksiköstä tulevan liian suuren.</p> <p>62 % kuntalaisista piti yhtenäiskouluratkaisua huonoimpana vaihtoehtona. He katsoivat kouluun tulevan liian paljon eri ikävaiheissa olevia oppilaita, kiusaamiseen ei pystytäkään helposti ja vuorovaikutus vanhempien kanssa heikkenee.</p>

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Arvio hyödyistä ja haitoista

Yhtenäiskouluajattelun taustalla on tavoite, että vuosiluokat 0–9 ovat paikalliset mahdollisuudet ja tarpeet huomioiden enenevässä määrin fyysisesti yhdessä. Sen nähdään luovan oppilaalle turvallisemman kasvu ympäristön koko esi- ja peruskoulun ajaksi ja eheyttää oppilaan koulunkäyntiä sekä poistaa nivelvaiheen ala- ja yläkoulun väliltä. Taustalla on uusi perusopetuksen opetussuunnitelma, jonka mukaan perusopetusta tulisi kehittää opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa.

Tällä hetkellä yhtenäiskouluja perustetaan Suomeen taloudellisista ja pedagogisista syistä. Oppilasmäärien väheneminen johtaa tuntikehyksen pienenemiseen ja opettajien tuntien vähenemiseen, mikä vaatii yhteisten opettajien käyttöä. Yhtenäiskoulu nähdään myös mahdollisuutena varmistaa yhteinen pedagoginen linja ja kehittää opetusta ja oppilashuoltoa kokonaisuutena.

Ratkaisun haasteena on koulun yhteisen toimintakulttuurin muodostaminen, koulun koon merkittävä kasvaminen ja monen eri ikäluokan toimiminen samassa koulussa ja pihapiirissä.

Opetusryhmäkoot

Yhtenäiskouluvaihtoehdolla olisi vaihtoehdossa 2 kuvatut vaikutukset alakoulujen opetusryhmien kokoon:

Koulu 1:n ryhmäkoot laskisivat lähemmäksi valtakunnallista keskiarvoa ja ratkaisu tasoittaisi alakoulujen välillä vallitsevia ryhmäkokoeroja.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Talous

Yhtenäiskoulun toteutuminen mahdollistaisi henkilöstöressurssin joustavamman yhteiskäytön.

Opetusryhmäkokojen ollessa maltillisempia olisi jakotunti- ja ohjaajaresurssin tarve pienempi. Ratkaisu vähentäisi painetta tuntikehyksen karsimiseen ja sitä kautta opetuksen laadun heikentämiseen. Perusopetuksen taloutta keventtäisivät myös kouluverkon supistumisen myötä poistuvat kiinteistönhoidon kustannukset sekä ruokahuollon kustannukset. Ratkaisu lisäisi perusopetuksen kuljetuskustannuksia, mutta ei merkittävästi verrattuna siitä syntyviin säästöihin.

Lapsivaikutusten arviointitulokset

Perusopetuksen huoltajista 7 % ja henkilöstöstä 5 % sekä kuntalaisista 8 % piti yhtenäiskouluratkaisua parhaana vaihtoehtona. He perustelivat kantaansa taloudellisilla syillä. Huoltajista 61 %, henkilöstöstä 71 % ja kuntalaisista 62 % näki yhtenäiskouluratkaisun huonoimpana vaihtoehtona. He perustelivat kantaansa liian suurella yksikkökoolla ja liian suurilla opetusryhmillä, oppilaiden suurella ikäerolla ja eri kasvun vaiheilla. Huolena nähtiin, että yksilöllinen opetus ei toteudu, kiusaaminen lisääntyy ja kodin ja koulun keskinäinen yhteistyö vähenee.

Alakoulun oppilaat näkivät hyvänä asiana yhtenäiskoulussa olevan pysyvyyden, ison pihan ja koulukiinteistön sekä mahdollisuuden saada lisää kavereita. Siirtymä alakoulusta yläkoulun puolelle ei olisi suuri. Yläkoulun oppilaat näkivät ratkaisun tuovan lisää kavereita ja sosiaalisuutta. Alakoulun oppilaat näkivät yhtenäiskoulun mahdollisina huonoina puolina mm. ikäeron oppilaiden välillä, ison oppilas- ja opettajamäärän, tila- ja metelin, käytöshäiriöt, eksymisen suurissa tiloissa ja turvallisuuden heikkenemisen piha-alueen liikennejärjestelyissä.

Noin puolet yläkoulun oppilaista koki yhtenäiskouluratkaisun huolestuttavana asiana. He perustelivat näkemystään samoilla asioilla kuin alakoululaiset.

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. **Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen**
16. Päätös

Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen

PALVELUVERKKO-UUDISTUS	KUVAUS	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HYÖDYT TIIVISTETYSTI	PÄÄTÖSVAIHTOEHDON LAPSIIN KOHDISTUVAT HAITAT TIIVISTETYSTI
Muu vaihtoehto	Huoltajien, henkilöstön ja kuntalaisten kyselyissä annettiin myös mahdollisuus tuottaa jokin muu vaihtoehtoinen palveluverkkoratkaisu	<p>6 % huoltajista piti parhaana vaihtoehtona jotakin muuta kuin edellä esitettyjä ratkaisuja. Ehdotukset koskivat erilaisia alakoulujen yhdistelmiä sekä Koulu 1:n ja päiväkodin yhdistelmää.</p> <p>Perusopetuksen henkilöstöstä 29 % piti jotakin muuta vaihtoehtoa parempana kuin kolmea edellä mainittua. Ehdotukset koskivat erilaisia alakoulujen yhdistelmiä tai Sallilan koulun osittaista pienentämistä.</p> <p>19 % kuntalaisten mielestä jokin muu kuin palveluverkkoselvityksessä esitetty vaihtoehto olisi paras ratkaisu. Ehdotukset koskivat erilaisia alakoulujen yhdistelmiä, Koulu 3:n osittaista pienentämistä tai Koulu 1:n ja päiväkodin yhdistelmää.</p>	<p>2 % huoltajista piti huonoimpana vaihtoehtona esim. sitä, että isoista kouluista siirrettäisiin oppilaita pienempiin kouluihin, että Koulu 5:n uuden koulurakennuksen käyttö loppuisi tai että kaikki alakoulut yhdistettäisiin yhteen yläkoulun kanssa.</p> <p>Perusopetuksen henkilöstöstä 0 % piti jotakin muuta vaihtoehtoa huonoimpana ratkaisuna.</p> <p>4 % kuntalaisista piti jotain muuta kuin esitettyjä vaihtoehtoja huonoimpana ratkaisuna. He kokivat uhkana sen, ettei huomioida tulevaisuuden tarpeita 20 – 30 vuoden päähän tai että ratkaisusta muodostetaan yksi liian suuri paketti.</p>

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Palveluverkkoa koskeva päätösesitys

Väestöennusteen mukaan kaupungin väestönkehitys on laskeva ja väheneminen kohdistuu erityisesti lasten ja nuorten määriin. Esiopetuksen palvelutarve supistuu ikäluokkien pienenemisen myötä ja perusopetuksen oppilasmäärä vähenee vuoteen 2025 mennessä noin sadalla oppilaalla. Palvelutarpeen väheneminen tarkoittaa laskennallisesti viittä opetusryhmää. Oppilasmäärä laskee voimakkaimmin alakouluilla, noin 70 oppilaan verran.

Alakoulut eroavat toisistaan paitsi oppilasennusteen, myös opetusryhmien koon suhteen. Erot opetusryhmien kanssa tarkoittavat suurimmillaan sitä, että yhdellä opettajalla voi olla luokassaan koulusta riippuen joko 30 tai 13 oppilasta. Oppilaan näkökulmasta tämä tarkoittaa, että oppilas voi saada jopa 50 % vähemmän opettajan aikaa koko alakoulu-polkunsu ajan kuin ikätoverinsa toisessa koulussa. Oppilasmäärien vähentyessä epätasaisesti kunnan alueella erot opetusryhmien koon suhteen kasvavat entisestään.

Perusopetuksen laadun ja talouden kannalta ei ole kestävä ratkaisu, että opetusryhmän kokoa kuvaava opettaja-oppilas suhdeluku kasvaa liian suureksi tai kutistuu hyvin pieneksi. Perusopetuksen tasa-arvoisen toteutumisen kannalta tulee linjata, mikä on tavoiteltava opettaja-oppilas suhdeluku ja milloin palveluverkkoon tai koulujen henkilöstörakenteeseen tulee tehdä muutoksia.

Perusopetuksen tasa-arvoisen toteutumisen kannalta tulisi linjata, että kaupungissa pyritään saamaan perusopetuksen opetusryhmäkoot valtakunnallisen keskiarvon tuntumaan.

Kestävän talouden kannalta ei ole perusteltua, että opettaja-oppilas suhdeluku on hyvin pieni, esimerkiksi 1:10. Perusopetuksen laatua ei myöskään paranna se, että opettaja-oppilas suhdeluvun säilyttämiseksi tavoitetasolla kolmiopettajainen koulu muutetaan kaksiopettajaiseksi kouluksi.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Tämän vuoksi tulisi linjata, että kaupungin pienin perusopetusyksikkö on kolmiopettajainen koulu, jonka oppilasmäärä on vähintään 40. Mikäli oppilasmäärä laskee alle 40:n, lähdetään valmistelevaan koulun toiminnan lakkauttamista ja opetuksen siirtämistä toiseen yksikköön.

Tulisi myös linjata, että mikäli yksisarjaisen koulun oppilasmäärä laskee alle 75 oppilaan tai opettaja-oppilas suhdelu-ku putoaa useammalla luokalla 1:10:een, lähdetään valmistelevaan muutoksia koulun henkilöstöresurssiin.

Perusopetuksen laadun kannalta tulisi myös linjata, että mikäli koulun aloittava ikäluokka on niin suuri, että opetta-ja-oppilas suhdelu-ku nousee 1:30:een, voidaan väliaikaisesti perustaa kolmas rinnakkaisluokka tai opetusresurssia muutoin lisäämällä varmistaa, että opetusryhmän koko saadaan pienemmäksi.

Perusopetuslain 30 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaan ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Tällä hetkellä perusopetuksen ryhmäkoot vaihtelevat voimakkaasti alakouluilla. Koulujen 1 ja 4 opetusryhmien koko ylittää valtakunnallisen keskiarvon. Erityisesti Koulu 1:n opettaja-oppilas suhdelu-ku eroaa merkittävästi pienempien koulujen lukemista. Tämä tarkoittaa, että yli puolet kaupungin alakoululaisista saa huomattavasti vähemmän opetta-jan aikaa muihin ikätoverihinsa nähden kuuden ensimmäisen kouluvuotensa aikana.

Mielekäs opetus, oppiminen ja koulunkäynti eivät liity yksin suuriin opetusryhmäkokoihin. Myös toinen ääripää, kou-lun koon pieneneminen ja ikätovereiden vähyys, vaikuttavat opetuksen mielekkääseen järjestämiseen ja sitä kautta oppilaan mahdollisuuksiin kehittyä. Koulujen tai opetusryhmien kokoa ei tule loputtomasti pienentää senkään vuoksi, että siihen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia ilman että perusopetuksen laadusta joudutaan tinkimään.

Lapsivaikutusten arviointi on antanut tärkeää tietoa oppilaiden ja eri aikuisryhmien näkemyksistä koskien perusope-tuksen palveluverkkoa ja sen muutoksia. Suuri osa aikuisista halusi säilyttää nykyisen palveluverkon, mutta erityisesti perusopetuksen henkilöstö koki tarvetta muutokseen koulujen suurten ryhmäkokoerojen vuoksi. Yhtenäiskouluvaih-toehto ei saanut aikuisilta kannatusta. Oppilaat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä omiin kouluihinsa, mutta katsoivat niissä olevan myös kehitettävää. He näkivät mahdollisissa muutoksissa olevan sekä uhkia että mahdollisuuksia.

C

Koonti- ja päättövaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Millaisia vaikutuksia toteutusvaihtoehdolla on lapsiin?

Miten eri vaihtoehdoissa voidaan tukea lapsen kasvua ja kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla?

Miten eri ratkaisuvaihtoehdoissa voidaan tukea lasten oppimista ja koulunkäyntiä?

Opetuksen toteutus ja laatu, oppimisen tuki (lapsen oikeus saada opetusta, LOS 28 artikla)

Onko vaihtoehdolla vaikutuksia lasten tai nuorten kasvun ja kehityksen yksilölliseen tukemiseen?

(syrjimättömyys, LOS 2 artikla, lapsen oikeus kehittymiseen, LOS 6 artikla, lapsen koulutuksen päämäärät, LOS 29 artikla)

Koulu 1:n kokoa määriteltäessä tulee huomioida erityisopetuksen kasvavat tarpeet ja mahdollisuus lisätä perusopetusryhmien määrää tarvittaessa. Tulee huomioida myös se, että uuden koulurakennuksen käyttöikä on ainakin 30 – 50 vuotta, jonka aikana perusopetuksen kouluverkossa todennäköisesti tapahtuu muutoksia. Tämän vuoksi koulun tiloja ei tulisi mitoitaa nykyisen, kaksisarjaisen koulun mukaan, koska se ei mahdollista opetuksen joustavaa järjestämistä oppilasmäärien vaihteluissa tai ylisuurten perusopetusryhmien jakamista pienemmiksi.

Ehdotus: Sivistyslautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että se

1. hyväksyy seuraavat perusopetuksen palveluverkon kehittämistä koskevat linjaukset:
  - Perusopetuksen opetusryhmäkoot pyritään saamaan valtakunnallisen keskiarvon tuntumaan
  - Kaupungin pienin perusopetusyksikkö on kolmiopettajainen koulu, jonka oppilasmäärä on vähintään 40. Mikäli oppilasmäärä laskee alle 40:n, lähdetään valmistelemaan koulun toiminnan lakkauttamista ja opetuksen siirtämistä toiseen yksikköön.
  - Mikäli yksisarjaisen koulun oppilasmäärä laskee alle 75 oppilaan tai opettaja-oppilas suhdeluku putoaa useammalla luokalla 1:10:een, lähdetään valmistelemaan muutoksia koulun henkilöstöresurssiin.
  - Mikäli jokin ikäluokka on niin suuri, että opettaja-oppilas suhdeluku nousee 1:30:een, voidaan väliaikaisesti perustaa kolmas rinnakkaisluokka tai opetusresurssia muutoin lisäämällä varmistaa, että opetusryhmän koko saadaan pienemmäksi.
  - Päätetään, että Koulu 1:n tuleva kiinteistö mitoitetaan 530 esi- ja perusopetuksen oppilaalle (sisältää esiopetuksen, yleisopetuksen ja erityisopetuksen luokat sekä pidennetyn oppivelvollisuuden Lautta-ryhmät), aamu- ja iltapäivätoiminnalle sekä kaupungin musiikkiopistolle.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Tulevaisuuden varhaiskasvatus, vaihtoehdot:

1. kaupunki rakentaa uuden päiväkodin
2. kaupunki palkkaa lisää perhepäivähoitajia
3. yksityinen palveluntuottaja rakentaa päiväkodin
4. kaupunki ostaa lisää hoitopaikkoja yksityisiltä perhepäivähoitajilta
5. muulla tavoin, miten?

Lapsen näkökulma

Lapsille merkityksellisiä ovat kodinomaisuus, elämyksellisyys ja luovuus. Nämä ovat yhteistä kokemusmaailmaa erityisesti silloin, jos yhteistä kieltä ei ole (ryhmät joissa maahanmuuttajalapsia ja monikulttuurisia taustoja). Ympäristöjä suunniteltaessa on huomioitava tilojen elämyksellisyys, muunneltavuus ja kodinomaisuus. Toiminnan on oltava esimerkiksi erilaisin aistivälinen tapahtuvaa oppimista ja kasvun tukemista. Luonto on yksi tärkeä oppimisympäristö ja luontokohteiden merkitys korostuu erityisesti silloin, kun yhteinen kieli ja tausta puuttuvat. Luonto tarjoaa jaettava arvomaastoa ja luontokokemus on vahva

viesti ja apuväline esimerkiksi erilaisista kulttuuri-taustoista tuleville perheille. Sisätiloissa on huomioitava, että ne taipuvat erilaiseen toimintaan tilat tukevat erilaisia oppimisen tapoja (esim. musiikki, liikunta, erilaiset ilmaisukasvatuksen muodot), välineet on oltava tarjolla lapselle. Kodinomaisuus luo turvaa ja rauhallisuutta sekä yhteisöllisyyttä.

Lapsen kasvu ja kehitys

Aikuinen on leikin mahdollistaja, joka mm. antaa tilat ja materiaalit leikkiin. Leikki mahdollistuu, kun lapselle on tarjolla materiaalia/aineistoa (jota lapsi saa vapaasti muunnella ja sekoittaa, luoda leikin), lisäksi tarvitaan muunneltavaa tilaa. Tilan on mahdollistettava, että lapsella on mahdollisuus kiinnostua, innostua, inspiroitua ja motivoitua. Tämän edellytyksenä on, että lapsi pystyy näkemään vaihtoehdot ja tekemään itse valintoja.

Ympäristön tulee tukea liikettä. Lapset haaveilevat esim. liikuntasalista ja keppihevosta. Tilojen täytyy mahdollistaa monipuolisen liikkumisen ja lapset ovat ilmaisseet tarpeensa vapaalle tilalle. Tilaa ei tule nähdä turvallisuusriskinä vaan tärkeänä osana lapsen itsesäätelykehitystä. Tila tarjoaa mahdollisuuden luoda, tukee lapsen kasvua ja kehitystä tukien lapsen itsesäätelytaitoja.

Aistit ovat yksi oppimisen väline ja ympäristön tulee tukea moniaistista oppimisprosessia. Rakentamaton ympäristö ja luonto (esim. puut pensaat kukat) ovat osa aistien kanssa oppimista.

Lapset ilmaisivat jonkin verran sitä, että rakentamaton ympäristö tukee lapsen mielikuvituksen kehittymistä, tämä on myös osa innostumista ja inspiroitumista. Rakentamaton ympäristö tarjoaa myös oppimismateriaalia.

Myös turvallisuus on huomioitava ympäristössä, lasten mietinnässä turvallisuuden uhat liittyvät kiusaamiseen, mutta turvallisuuden tunne liittyy myös esim. pieniin tavaroihin. Ympäristössä on huomioitava myös materian ja materiaallisen merkitys lapsen turvallisuuden tunteelle (esim. henkilökohtaisesti nimetyt esineet). Turvallisuutta luo myös lapsen ikäsoinen toiminta, esimerkiksi esiopetusikäiset haaveilivat hiekkalaatikoista pihalla ja ilmaisevat pitävänsä pienten lasten toiminnasta.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Lapsen ihmissuhteet

Yhtenä lasten toiveena on, että myös vanhemmat ja kaverit olisivat päiväkodissa. Tilat ja toiminta täytyvät olla muunneltavia siten, että lasten toiveita voidaan toteuttaa. Toiminta ei voi olla kangistunut tiettyihin tiloihin fyysisesti ja sosiaalisesti, vaan sen on voitava muuttua lasten tarpeiden ja ajatusten mukana. Esim. tilat ja ryhmien jakoa on voitava tehdä siten, että ne tukevat lasten sosiaalisia suhteita. Niin henkisesti kuin fyysisesti täytyy olla valmiutta muuttaa käytäntöjä.

Tiloilla ja toiminnalla voidaan tukea ja kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

Fyysisiä ympäristöjä suunniteltaessa ja rakennettaessa täytyy hyödyntää varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden (suunnittelijoiden ja toteuttajien) asiantuntemus ja lasten näkökulmia.

Lapsen asuminen

Lapset kokevat päiväkodin yhdeksi kasvuympäristökseen. Esim. kodinomaisuus ja perheenjäsenten tuominen varhaiskasvatukseen on lasten toive. Päiväkoti koetaan jonkinlaiseksi kodin jatkeeksi.

Varhaiskasvatuksessa täytyy luoda siltoja kodin ja varhaiskasvatuksen välille. Tällöin kodinomaisuus ja inhimillisyys tukevat lapsen kasvua ja kehitystä. Koska lapsen elämä muodostuu monista toimintaympäristöistä, lapsen stressitasoa voidaan laskea kun ympäristöllä voidaan tukea lapsen hyvinvointia ja tasapainoa. Suunnittelussa täytyy ottaa mukaan ne jotka ymmärtävät ja tietävät lapsen maailmasta.

Lapsen liikkuminen

Lähiympäristössä on huomioitava, että päiväkodin pihan lisäksi pitää olla saatavilla luontokohteita. Lapsilla on halu ja tahto kartoittaa lähiympäristöä luontokohteiden kautta. Tällä hetkellä luontokohteiden saatavuus on vähäistä. Luonnon tarjoama hyvinvointivaikutus on todettu merkittäväksi, joten se täytyy ottaa huomioon suunnittelussa. Lapset haaveilivat myös eläinten läsnäolosta varhaiskasvatuksessa, ja suunnittelussa on huomioitava, että lapset esittävät niitä asioita, jotka tukisivat heidän hyvinvointiaan omissa toimintaympäristöissään.

Lapsen terveys ja turvallisuus

Turvallisuudessa lapsen näkökulmasta korostuu hoivan tarve ja toisaalta huoli sosiaalisista suhteista (kiusaaminen). Lapsi kokee tärkeäksi tilat ja tapahtumat, jotka liittyvät hoivan kokemukseen kuten lepo, rentoutus ja syöminen.

Kiusaamista ennaltaehkäisevän ilmaiirin luovat aikuiset ja lapset yhdessä, mutta vastuu on aikuisilla: tärkein turvallisuustekijä on se, että aikuiset luovat suvaitsevan ja tunnekohtaavan ilmapiirin.

Lapset nauttivat ruuasta ja ruokailutilanteilla on tärkeä merkitys. Ruoka itsessään on tärkeä tekijä ja lapset arvostavat hyvää ruokaa. Ruokailulle on varattava oma aika tila varhaiskasvatuksessa, koska se on yksi merkityksellisin tapahtuma, jolloin se ei voi tapahtua ns. toiminnan sivutuotteena.

Lapsen perhe ja talous

Lapsi ei tee tiukkoja rajoja eri toimintaympäristöjen välillä. Lapsen hyvinvointia tukevat samat asiat ja tekijät niin kotona kuin päiväkodissa. Siihen kuuluu turvallisuuden tunne, perhe ja merkittävien aikuisten olemassa olo. Päivähoitoyksikkö on myös toimintaympäristöjen kohtaamispaikka, eikä välikulku-tila. Kohtaamispaikkana se antaa mahdollisuuksia kanssakäymiselle ja yhteiselle tekemiselle. Yhteinen kasvatus työ tarkoittaa toiminnallista ja osallistavaa yhdessä olemista. Tämä luo vaatimuksia myös tiloille, että ne mahdollistavat tämän yhdessä tekemisen.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
16. Päätös

Päätös

Ehdotus, sivistysjohtaja:

Sivistyslautakunta esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle, että se

1. hyväksyy seuraavat perusopetuksen palveluverkon kehittämistä koskevat linjaukset:
  - Perusopetuksen opetusryhmäkoot pyritään saamaan valtakunnallisen keskiarvon tuntumaan.
  - Kaupungin pienin perusopetusyksikkö on kolmiopettajainen koulu, jonka oppilasmäärä on vähintään 40. Mikäli oppilasmäärä laskee alle 40:n, lähdetään valmistelevaan koulun toiminnan lakkauttamista ja opetuksen siirtämistä toiseen yksikköön.
  - Mikäli yksisarjaisen koulun oppilasmäärä laskee alle 75 oppilaan tai opettaja-oppilas suhdeluku putoaa useammalla luokalla 1:10:een, lähdetään valmistelevaan muutoksia koulun henkilöstöressiin.
  - Mikäli jokin ikäluokka on niin suuri, että opettaja-oppilas suhdeluku nousee 1:30:een, voidaan väliaikaisesti perustaa kolmas rinnakkaisluokka tai opetusresurssia muutoin lisäämällä varmistaa, että opetusryhmän koko saadaan pienemmäksi.

2. päättää, että rakennettavan koulun tuleva kiinteistö mitoitetaan 530 esi- ja perusopetuksen oppilaalle (sisältää esiopetuksen, yleisopetuksen ja erityisopetuksen luokat sekä pidennetyn oppivelvollisuuden ryhmät), aamu- ja iltapäivätoiminnalle sekä musiikkiopistolle.

Päätös: Sivistyslautakunta hyväksyi sivistysjohtajan ehdotuksen äänestyksen jälkeen.

Ehdotus, kaupunginjohtaja:

Kaupunginhallitus ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että se hyväksyy sivistyslautakunnan ehdotuksen.

Päätös: Kaupunginhallitus päätti hyväksyä sivistyslautakunnan ehdotuksen kohdan 2 osalta ja kohdan 1 osalta ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että se 1. hyväksyy seuraavat perusopetuksen palveluverkon kehittämistä koskevat linjaukset: Nykyinen palveluverkko säilytetään. Kaupungin elinvoimatoimilla pyritään lisäämään kaikkien koulujen kehittämistä, jotta ne mahdollisimman hyvin palvelevat läheisiä asuinalueita. Oppilasmäärien vähentyessä epätasa-arvoisia eroja eri koulujen välillä tasataan resursseilla.

Mikäli jonkin koulun oppilasmäärä laskee alle perusteltavissa olevan raja-arvon, tuodaan asia lautakunnan kautta päätösprosessin piiriin. Näin toimitaan myös, jos opettaja-oppilas suhdeluku laskee niin, että sillä on vaikutusta henkilöstöresursseihin. Vastaavasti toimitaan, jos jokin ikäluokka on suuri verrattuna normaalitasoon.

Kohdan 1 osalta päätös oli äänestyksen tulos.

Päätös: Kaupunginvaltuusto hyväksyi äänestyksen tuloksena kaupunginhallituksen ehdotuksen.

C

Koonti- ja päätösvaihe

13. Infotilaisuus henkilöstölle
14. Infotilaisuus huoltajille ja kuntalaisille (koko kaupungin info- ja keskustelutilaisuus)
15. Vaikutusten koonti ja muun tietopohjan kerääminen
- 16. Päätös**

Pohdittavaa

Yksin tekemisestä kohti yhdessä tekemistä

Arviointitulosten koonti jäi pitkälti sivistystoimenjohtajan ja varhaiskasvatusjohtajan harteille. Aikataulun ollessa erittäin tiukka, tarkoitti tämä ympäröivä työpäiviä viranhaltijoille. Aikataulun olisikin hyvä olla väljempi. Lapsivaikutusten arviointien koontiin ja tulosten yhteenvedon meni useampi työpäivä. Laaja lapsivaikutusten arviointi edellyttää myös monien näkökulmien ja tietojen yhdistämistä, ja siksi olisi tärkeää, että tätä työtä olisi jakamassa useampi työntekijä. Arvioitava asia oli laaja ja kosketti kaupungin koko lapsiväestöä.

Arvioinnista saatiinkin erittäin arvokasta tietoa koulu- ja varhaiskasvatusverkon päätöksenteon tueksi. Lisäksi saatiin paljon varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen arjessa hyödynnettävää tietoa lapsille tärkeistä asioista ja niistä asioista, jotka vaativat heidän näkemyksensä mukaan kehittämistä.

Tämän pilotin jälkeen on seuraavana vuorossa lapsivaikutusten arvioinnin jalkauttaminen kaupungin kaikkiin palvelukeskuksiin ja luontevaksi osaksi asioiden suunnittelua, valmistelua ja päätöksentekoa.

